

UiT

**NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET**

Det juridiske fakultet

Deltakerloven § 6

En redegjørelse av dispensasjonsadgangen i deltakerloven § 6

—

Benjamin Høyning Petersen

Liten master i rettsvitenskap vår 2018

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Problemstilling – En redegjørelse av deltakerloven § 6.....	1
1.2	Oppgavens struktur	3
2	Sentrale trekk ved norsk fiskerett.....	3
2.1	Formål	3
2.2	En fiskereid flåte.....	4
2.3	Nye utredninger	4
2.4	Det norske kvotesystemet.....	6
2.4.1	Skille mellom kystfiskefartøy og havfiskefartøy	6
2.4.2	Kvotetildeling og sesongvariasjoner	7
2.4.3	Strukturkvoter og kapasitetstilpasning	8
2.4.4	Vilkår for ervervstillatelse	8
2.5	Oppsummering	9
3	Deltakerloven § 6.....	9
3.1	Problemstilling.....	9
3.2	Aktivitetskravet.....	10
3.2.1	Drevet ervervsmessig fiske.....	10
3.2.2	Hva regnes som norsk fartøy?.....	10
3.2.3	Tilknytning til fiske og fangstyrket.....	11
3.2.4	Aktivitetskravet for selskaper og sammenslutninger	11
3.2.5	Hva er begrunnelsen bak aktivitetskravet?.....	11
3.2.6	Kritikken mot aktivitetskravet	12
3.2.7	Oppsummering.....	13
3.3	Dispensasjonsadgangen.....	13
3.3.1	Innledning	13

3.3.2	Når kan dispensasjonsadgangen benyttes?	13
3.4	Dispensasjonsadgangen for kystfiskefartøy og havfiskefartøy	15
4	Pliktsystemet	16
4.1	Problemstilling.....	16
4.2	Hva er pliktsystemet?.....	16
4.3	Historisk bakgrunn for pliktsystemet.....	17
4.4	Hva består pliktsystemet av?	18
4.4.1	Rettslig grunnlag	18
4.4.2	Tilbudsplikten	19
4.4.3	Bearbeidingsplikten.....	19
4.4.4	Aktivitetsplikten.....	20
4.4.5	Avsluttende merknader.....	20
4.5	Hvorfor fungerer ikke pliktsystemet?	20
4.6	Forslagene fra ekspertgruppen og Regjeringen	21
4.7	Oppsummering	22
5	Dispensasjonen til Gunnar Klo AS.....	22
5.1	Innledning.....	22
5.2	Kan en fiskeindustribedrift få dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy?.....	23
5.3	Bakgrunnen for dispensasjonssøknaden.....	24
5.4	Dispensasjonsvedtaket	25
5.5	Vilkår for å få aksjemajoritet i et kystfiskefartøy	26
5.5.1	Betydelig minoritetsseierskap over tid i det aktuelle fartøyet.....	27
5.5.2	Råstofftilførselen må ha vært svært viktig fiskeindustribedriften	27
5.5.3	Fiskeindustribedriften må ha hatt aktivitet over lang tid.....	28
5.5.4	Vurdering av vilkårene	28
5.6	Når foreligger det et «særlig tilfelle»?	29
5.7	Oppsummering	30

6	De lege ferenda vurdering av Deltakerloven § 6.....	31
6.1	Problemstilling.....	31
6.2	Aktivitetskravet.....	31
6.2.1	Dagens rettstilstand	31
6.2.2	Avskaffelse av aktivitetskravet.....	32
6.3	Bør dispensasjonsadgangen endres?	35
6.3.1	Dispensasjonsadgangen for kystfiskefartøy	35
6.3.2	Dispensasjonsadgangen for havfiskefartøy - pliktsystemet.....	38
6.3.3	Innstramminger av pliktsystemet	38
6.3.4	Avvikling av pliktsystemet.....	39
6.4	Oppsummering	40
7	Avsluttende bemerkninger	41
8	Kildeliste.....	42
8.1	Lover	42
8.2	Forskrift.....	42
8.3	Forarbeider	43
8.4	Konvensjon.....	43
8.5	Litteratur.....	43
8.5.1	Bøker	43
8.5.2	Artikler.....	43
	Vedlegg 1.....	44
	Vedlegg 2.....	49

1 Innledning

1.1 Problemstilling – En redegjørelse av deltakerloven § 6

En fiskereid flåte har lenge vært en sentral målsetning i norsk fiskeripolitikk. Denne målsetningen har vært viktig for å sikre aktivitet og bosetning i kystsamfunnene. En av de mest sentrale bestemmelsene for å sikre aktivitet og bosetning langs kysten er hjemlet i Lov om retten til å delta i fiske og fangst (Deltakerloven)¹ § 6. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

«Ervervstillatelse kan bare gis til den som har drevet ervervsmessig fiske eller fangst på eller med norsk fartøy i minst tre av de siste fem årene og fortsatt er knyttet til fiske- og fangstyrket.

For selskap eller sammenslutning kan ervervstillatelse bare gis dersom personer som oppfyller kravet i første ledd innehar mer enn 50 pst. av eierinteressene og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten.

Departementet kan i særlig tilfelle, når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det, ved enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet i første og annet ledd om tidligere aktivitet i fiske eller fangst. Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra kravet om tidligere aktivitet, herunder for fartøy under en viss størrelse.»²

Kravet til ervervsmessig fiske på norsk fartøy i minst tre av de siste fem årene som oppstilles i første ledd omtales i det følgende som aktivitetskravet. Bestemmelsen innebærer at det i utgangspunktet kun er aktive fiskere som kan eie fiskefartøy med tilhørende fiskekvoter. Det nærmere innhold og begrunnelse for aktivitetskravet redegjøres for i punkt 3.2.5.

Det er adgang til å gi dispensasjon fra aktivitetskravet i «*særlige tilfeller*» når «*næringsmessige og regionale hensyn*» tilsier det.³ I det følgende omtales dette som dispensasjonsadgangen. Dispensasjonsadgangen innebærer at andre enn aktive fiskere kan eie fiskefartøy om vilkårene er oppfylt. For at hovedregelen om en fiskereid flåte ikke blir uten

---

¹ LOV-1999-03-26-15

² Sitatene er fra første til tredje ledd. Fjerde ledd er ikke relevant for denne oppgaven, se **PUNKT**.

³ Deltakerloven § 6 første, andre og tredje ledd.

betydning er det viktig at dispensasjoner er godt begrunnet og ivaretar sentrale hensyn i norsk fiskerirett. Sentrale hensyn i norsk fiskerirett er redegjort for i punkt 2.1 og 2.2.

Oppgavens hovedproblemstilling er å redegjøre for dispensasjonsadgangen i deltakerloven § 6. Det skal foretas en redegjørelse av aktivitetskravet, samt adgangen til å dispensere fra kravet. Oppgaven avsluttes med en rettspolitisk vurdering av deltakerloven § 6, bør dagens rettstilstand endres?

Den videre redegjørelsen for oppgavens innhold forutsetter noen forhåndskunnskap om det norske pliktsystemet (se punkt 4.2) og forskjellen mellom kystfiskefartøy og havfiskefartøy (se punkt 2.4.1).

For å belyse adgangen til å gi dispensasjon fra aktivitetskravet vil oppgaven redegjøre for to ulike tilfeller hvor dispensasjon ble gitt. Den første saken er den nylig tildelte dispensasjon til Gunnar Klo AS, en fiskeindustribedrift som i oktober 2017 fikk dispensasjon til å bli majoritetseier i ett kystfiskefartøy. Det var første gang en fiskeindustribedrift fikk dispensasjon til å eie et kystfiskefartøy. Dispensasjonen førte til store protester fra deler av fiskerinæringen.⁴ I oppgaven gjennomgås det hvilke vilkår som må være oppfylt for at en fiskeindustribedrift skal få dispensasjon til å bli majoritetseier i et kystfiskefartøy.

Det andre dispensasjonstilfellet oppgaven redegjør for er det norske pliktsystemet som har gitt fiskeindustribedrifter dispensasjon til å eie havfiskefartøy med betydelige torskekvoter. Formålet er at store torsketrålere i havfiskeflåten skal levere råstoff til fiskeindustrien utenfor kystflåtens sesongtopper. Pliktsystemet var nylig foreslått avvirket.⁵ Pliktsystemet redegjøres for å illustrere hvordan dispensasjonsadgangen tradisjonelt har vært benyttet og hvilke hensyn som er relevant etter gjeldende rett.

Felles for dispensasjonen til Gunnar Klo AS og dispensasjonene underlagt pliktsystemet er at de tillater fiskeindustrien å eie fiskefartøy. Innebærer dette et at fiskeindustrien bør få et større ansvar for å sikre bosetning og sysselsetning i kystsamfunnene? Skal ikke fiskerne lenger være garantistene for sysselsetning og bosetning langs kysten?

---

⁴ Interesseorganisasjonene Norges Fiskarlag, Fiskebåt, Norges Kystfiskarlag og Pelagisk Forening påklaget dispensasjonsvedtaket.

⁵ Meld. St. 20 (2016-2017) *Pliktsystemet for torsketrålere*

1.2 Oppgavens struktur

I punkt 2 redegjøres det for sentrale trekk i fiskeriretten som er nødvendig å kjenne til for de senere drøftelsene. I punkt 3 redegjøres det for aktivitetskravet i deltakerloven § 6. Her trekkes bestemmelsens formål og rolle i norsk fiskerirett frem. I punkt 4 og 5 redegjøres det for adgangen til å dispensere fra aktivitetskravet. Pliksystemet redegjøres for i punkt 4 og dispensasjonen til Gunnar Klo AS i punkt 5. Ved å trekke frem to ulike dispensasjonstilfeller er målet å få redegjort for gjeldende rett. I punkt 6 foretas en de lege ferenda vurdering av deltakerloven § 6.

2 Sentrale trekke ved norsk fiskerirett

2.1 Formål

Lov om forvaltning av viltlevende marine ressursar (havressurslova)⁶ regulerer uttaket av viltlevende marine ressurser og hvordan fiskeressursene skal fordeles. Lovens formål er:

«... å sikre ei bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av dei viltlevande marine ressursane og det tilhøyrande genetiske materialet og å medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna.»⁷

Basert på ordlyden er en bærekraftig og en samfunnsøkonomisk forvaltning av ressursene det overordnede målet. Forvaltningen av ressursene skal videre medvirke til å sikre aktivitet i kystsamfunnene. Dette innebærer at den mest lønnsomme forvaltningen av ressursene ikke nødvendigvis er å foretrekke. Dette har støtte i § 7 hvor det ved forvaltningen av fiskeressursene skal legges vekt på både en «... optimal utnytting av ressursane»⁸ og «ei formålstenleg fordeling av ressursane, som mellom anna kan medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna».⁹

Formålsbestemmelsen må ses i sammenheng med § 2 som slår fast at: «*Dei viltlevande marine ressursane ligg til fellesskapet i Noreg.*» I følge forarbeidene utgjør «*Fellesskapet Noreg*» det: «... *samiske folket, det norske folket og alle andre innbyggjarar i Noreg.*»¹⁰

---

⁶ LOV-2008-06-06-37

⁷ Havressursloven § 1

⁸ Havressursloven § 7 bokstav e

⁹ Havressursloven § 7 bokstav d

¹⁰ Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) side 179

Basert på de overnevnte formålsbetraktningene ser vi at målet med fiskeriforvaltningen ikke bare er å få en mest mulig lønnsom utnyttelse av fiskeressursene, men en forvaltning som ivaretar flere hensyn. En kan si at det handler om en rettferdig og formålstjenlig fordeling av fiskeressursene hvor blant annet lønnsomhet, aktivitet langs kysten og hvem som skal få utnytte ressursene står sentralt. Hovedregelen om at fiskeflåten skal være eid av fiskerne har vært et virkemiddel for å sikre bosetning og sysselsetning langs kysten.

2.2 En fiskereid flåte

Ved vedtakelsen av den nye Deltakerloven ble det uttalt at loven skulle bidra til en: ¹¹
«Strengere begrensning i adgangen til å eie fiskefartøy» og *«bidra til at prinsippet om at fiskeflåten skal være fiskereid, kan holdes i hevd.»* ¹²

Ved ikrafttreden av den nye Deltakerloven 1. januar 2000 var målsetningen å styrke prinsippet om en fiskereid flåte. Aktivitetskravet i deltakerloven § 6 har vært den klare hovedregelen i norsk fiskerirett. Fiskeflåten skal være eid av aktive fiskere, begrunnelsen for dette redegjøres for i punkt 3.2.5. Dersom andre enn aktive fiskere har fått eie fiskefartøy så har dispensasjonsadgangen blitt benyttet. Slike tilfeller har vært begrunnet i regionale og næringsmessige hensyn.

De siste års utredninger har likevel vist at aktivitetskravet ikke ivaretar fiskeindustribedriftene utfordringer godt nok. De fleste fiskeindustribedrifter er ikke eid av aktive fiskere og har derfor som utgangspunkt ingen mulighet til å bli tildelt fiskekvoter eller påvirke egen råstofftilførsel. Utfordringene for fiskeindustrien har kommet frem i flere utredninger de siste årene.

2.3 Nye utredninger

De siste årene har det kommet to utredninger som berører deltakerloven § 6. De to utredningene som redegjøres for er, NOU-2014-16 Sjømatindustrien – *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår* og en rapport om pliktsystemet fra en ekspertgruppe nedsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.¹³

---

¹¹ Dagens deltakerlov avløste de tidligere deltakerlovene. Se § 32 i nåværende deltakerlov.

¹² Ot.prp.nr.67 (1997-1998) Side 42

¹³ Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet*

I utredningen om sjømatindustriens rammevilkår trekkes det frem en del utfordringer som norsk sjømatindustri står ovenfor. Den globale sjømatindustrien stiller høye krav til både kvalitet og volum.¹⁴ Andre utfordringer er plutselige markedsendringer, nye forbrukerpreferanser, råstofftilgang, ny teknologi og statlige reguleringer som handelsbarrierer.¹⁵ Det er derfor viktig at den norske sjømatindustrien er fleksibel og kan tilpasse seg slike markedsendringer. I dag begrenses sjømatindustrien av aktivitetskravet i deltakerloven. De fleste fiskeindustribedrifter oppfyller ikke aktivitetskravet og har liten kontroll over egen råstofftilgang.

For å i større grad kunne imøtekomme disse utfordringene foreslo utvalget: «... at deltakerloven § 6 justeres slik at det åpnes for at sjømatindustribedrifter kan inneha tillatelse til fartøy og kvoter.»¹⁶ Det ble likevel tatt enkelte reservasjoner. En slik løsning måtte ikke være i strid med EØS-avtalen og åpne for at utenlandske selskaper eller personer kunne få kvoter og at det ble satt et kvotetak for hvor mange kvoter den enkelte aktør kunne ha.¹⁷

Ekspertgruppens rapport om pliktsystemet redegjøres for i kapittelet om pliktsystemet, se punkt 4.

Det gjøres også oppmerksom på NOU 2016:26 *Et fremtidsrettet kvotesystem*. Utvalget skulle vurdere hvordan kvotesystemet bør innrettes for fremtiden.¹⁸ Utredningen fokuserte på kvotesystemet og var i liten grad innom prinsippet om en fiskereid flåte. Utredningen er nevnes her for å illustrere hvilke fiskerirettslige hensyn som er vektlagt av utvalget. Arntzen uttalte følgende om dette: «Ifølge utvalget bør kvoteordningene «begrenses til det som kan begrunnes ut fra effektiv ressursbruk». Dette er rimelig klar tale om hva som for fremtiden bør være den sentrale målsettingen i fiskeripolitikken».¹⁹

På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor kan det utledes to momenter som er fremhevet i de siste års utredninger. Det første er et økt fokus på lønnsomhet. Et økt fokus på lønnsomhet vil ofte innebære at hensynet til bosetning og sysselsetning langs kysten svekkes. Det andre momentet som er fremhevet er fiskeindustriens utfordringer.

---

¹⁴ NOU-2014-16 Sjømatindustrien – *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår*, Punkt 2.1

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid, Punkt 15.2.1.2

¹⁷ Ibid.

¹⁸ NOU 2016:26 *Et fremtidsrettet kvotesystem* Punkt 1.2.2

¹⁹ Arntzen, Svein Kristian *Å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna* (2018) Side 18

2.4 Det norske kvotesystemet

2.4.1 Skille mellom kystfiskefartøy og havfiskefartøy

Utgangspunktet i norsk fiskerilovgivning er at høsting er tillat med mindre det er forbudt.²⁰ I alle de kommersielt viktige fiskerier er det nedlagt et generelt forbud mot å fiske den regulerte arten med en påfølgende unntaksregel som tillater fiske dersom fartøyet har ervervstillatelse. For enkelte former for fiske kreves det i tillegg spesiell tillatelse, heretter kalt konsesjon. Det stilles krav til konsesjon for blant annet fiske med trål, reke trål, ringnot, seinot eller snurrevad.²¹ Fiske med trål eller reke trål krever alltid konsesjon.²² For ringnot, seinot og snurrevad kreves det konsesjon dersom fartøyet har en lastekapasitet på 500 m³ eller mer, mens det kun kreves ervervstillatelse dersom lastekapasiteten er mindre enn 500 m³.²³

Fartøy som må ha ervervstillatelse og konsesjon betegnes som havfiskefartøy, mens fartøy som kun trenger ervervstillatelse betegnes som kystfiskefartøy. Ett grunnleggende skille mellom disse er at havfiskefartøyene bruker utstyr som har en betydelig fangstkapasitet samtidig som de har en stor lasteromskapasitet. Kystfiskefartøyene er ikke like effektive og har mindre lasteromskapasitet. Skillet mellom havfiskefartøy og kystfiskefartøy er sentral for denne oppgaven. Slik redegjørelsen for pliktsystemet i 4.2 og 4.3 viser så har fiskeindustriens eierskap til havfiskefartøy i lang tid vært akseptert, mens dispensasjonen til Gunnar Klo AS til å eie et kystfiskefartøy skapte store protester.

Fiskerne har lenge vært skeptisk til havfiskefartøy, særlig trålere.²⁴ Skepsisen skyldes frykten for at en hel yrkesgruppe skal bli arbeidsledig på grunn av en stor og effektiv havfiskeflåte.²⁵ Dette er begrunnelsen for at det ikke er tillat å drive trål innenfor det norske territorialfarvann.²⁶ Dette sørger for at den kystnære fisken blir forbeholdt kystfiskeflåten. For å sikre sysselsetning og bosetning langs kysten er kystfiskeflåten prioritert foran havfiskeflåten når den norske totalkvoten skal fordeles.

---

²⁰ Ot.prp.nr 20 (2007-2008) side 78

²¹ Forskrift om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) § 1-1, oppramsingen i teksten er ikke uttømmende.

²² Konsesjonsforskriften § 1-1 andre ledd første setning.

²³ Konsesjonsforskriften tredje ledd

²⁴ Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet* side 9 og 10

²⁵ Ibid. side 10

²⁶ Havressursloven § 20 og Ot.prp.nr.20 (2007-2008) side 195.

2.4.2 Kvotetildeling og sesongvariasjoner

Norge er folkerettslig forpliktet til å sette en nasjonal totalkvote for den enkelte art i Norges økonomiske sone.²⁷ Denne skal være basert på den beste vitenskapelige informasjonen som er tilgjengelig.²⁸ Totalkvoten er den totale tillate mengden av arten som kan fiskes og settes som hovedregel i antall tonn som kan fiskes i løpet av ett år.

Etter at totalkvoten er fastslått kunne det i teorien vært et kappfiske som innebar at alle fartøyene konkurrerte om størst mulig del av den nasjonale totalkvoten.²⁹ En slik ordning ville innebære en stor usikkerhet for kystfiskeflåten og i liten grad ivaretatt hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten Nærings og Fiskeridepartementet (heretter Departementet) fordeler derfor den nasjonale totalkvoten videre på blant annet havfiskeflåten og kystfiskeflåten.³⁰

Hjemmelen for fastsettelsene og fordeling av den nasjonale kvoten er Havressursloven § 11. Den nasjonale kvoten kan bli fordelt på «... gruppekvotar, forsknings- og undervisningskvotar og liknande ...»³¹ Den nasjonale totalkvoten tildeles i hovedsak til to grupper: havfiskeflåten og kystfiskeflåten. Innad i havfiskeflåten og kystfiskeflåten kan kvoten fordeles ytterligere, men en grundigere redegjørelse for dette er ikke nødvendig for denne oppgaven. Det sentrale er at kystfiskeflåten over lengre tid har vært prioritert foran havfiskeflåten. Fordelingen av den viktige fiskearten torsk er illustrerende. I 2018 er totalkvoten for torsk 350 159 tonn.³² Av totalkvoten får kystfiskeflåten 218 886 tonn. (62,5%).

Fordelingen mellom kystfiskeflåten og havfiskeflåten innebærer at en stor del av den nasjonale kvoten for torsk fiskes fra januar til april. I 2016 var 80 prosent av kystflåtens gruppekvote tatt i løpet av årets fire første måneder.³³ Dette skyldes at kystfiskeflåten hovedsakelig driver fangst når torsken trekker nært land. Dette skaper en utfordring for fiskeindustrien som får mye av råstoffet i tidlig på året. Dette kan føre til permitteringer når råstofftilgangen minsker fra mai og utover. Fiskeindustriens manglende kontroll over

---

²⁷ United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) 1982, Artikkel 61 (1).

²⁸ Ibid. Artikkel 61 (2)

²⁹ Arntzen, Svein Kristian *Å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna* Side 12 og 13

³⁰ Ibid.

³¹ Havressursloven § 11 første ledd tredje punktum.

³² Forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse, og sei nord for 62° N i 2018 § 2

³³ Meld. St. 20 (2016-2017) Punkt 2.1.2

råstofftilførselen skaper altså utfordringer for deres drift. Dette skyldes at de fleste fiskeindustribedrifter ikke er eid av aktive fiskere og bedriften kan derfor ikke eie egne fartøy.

2.4.3 Strukturkvoter og kapasitetstilpasning

Fiskeflåten i Norge har vært preget av overkapasitet. Dette innebærer at det har vært for mange fartøy og fiskere i forhold til ressursgrunnlaget. Dette førte til at lønnsomheten i næringen tidligere var lav og i en periode fikk fiskerinæringen store subsidier. For å få ned antall fartøy og øke lønnsomheten ble det innført strukturkvoter.³⁴

Strukturkvoter innebærer at fiskere eller bedrifter som eier to eller flere fartøy permanent kan ta det ene fartøyet ut av fiske og overføre 80% av kvoten til ett av sine andre fartøy. De resterende 20% går til fartøygruppen fartøyet tilhørte.³⁵

Strukturkvoteordningen har ført til en drastisk reduksjon av antall norske fiskefartøy. I 2000 var det registrert 13 017 norske fartøy, i 2017 var tallet sunket til 6 134.³⁶ Dette har ført til økt lønnsomhet i fiskerinæringen, men det har også ført til at stadig flere kvoter samles på færre eiere.

2.4.4 Vilkår for ervervstillatelse

Deltakerlovens § 4 angir at: «*Et fartøy kan ikke nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst uten at det er gitt ervervstillatelse av departementet. Det kan fastsettes vilkår for slik tillatelse.*»³⁷

Et fartøy kan altså ikke benyttes til ervervsmessig fiske uten ervervstillatelse. Ervervsmessig fiske foreligger dersom en person eller et foretak fisker og omsetter fangst for mer enn 50 000kr i løpet av kalenderåret.³⁸

En ervervstillatelse «*gis til fartøyets eier for ett bestemt fartøy.*»³⁹ Dette innebærer at en ervervstillatelse ikke kan overføres til et annet fartøy og at ingen andre enn fartøyeier kan drive ervervsmessig fiske med fartøyet.⁴⁰

---

³⁴ Kommer delvis frem i forskrift om spesielle kvoteordninger for kystfiskeflåten § 2

³⁵ Forskrift om spesielle kvoteordninger for kystfiskeflåten § 11 første ledd

³⁶ *Fiskefartøy og fiskarar, konsesjonar og årlege deltakaradgangar 2017*, Fiskeridirektoratet, ISSN: 2464-3084, Punkt 2 figur 1.

³⁷ Deltakerloven § 4 første ledd

³⁸ Forskrift om ervervstillatelse, registrering og merking av fiskefartøy mv. (Ervervstillatelsesforskriften) § 1 første ledd første punktum.

³⁹ Deltakerloven § 4 andre ledd

⁴⁰ Ibid.

Deltakerloven § 6 er et av flere vilkår for å få ervervstillatelse. Av øvrige vilkår er det kun nasjonalitetskravet i § 5 som er av betydning for denne oppgaven og som redegjøres nærmere for.

2.4.4.1 Nasjonalitetskravet

Nasjonalitetskravet innebærer at ervervstillatelse kun gis til norske statsborgere eller utlendinger som er bosatt i Norge.⁴¹ Utlendinger som er bosatt i Norge kan ikke få ervervstillatelse for skip over 15 meter.⁴² For selskaper og sammenslutninger stilles det krav om at norske statsborgere som har bodd i Norge de siste to år har minst 60 prosent av stemmerettighetene i selskapet.⁴³ Deltakerloven § 5 bokstav a stiller i tillegg krav om at minst halvparten av mannskapet er bosatt i en kystkommune eller i en nabokommune.

2.5 Oppsummering

Basert på gjennomgangen ovenfor er det klart at deltakerloven § 6 er ett av flere vilkår for å få ervervstillatelse. Uten ervervstillatelse kan ikke et fartøy benyttes til ervervsmessig fiske. Fartøyet blir med andre ord ikke tildelt en kvote. Videre er fiskerilovgivningen preget av at flere motstridende hensyn skal forsøkes å ivaretas ved fordelingen av fiskeressursene. En måte å ivareta hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten har vært hovedregelen om en fiskereid flåte gjennom aktivitetskravet i deltakerloven § 6.

3 Deltakerloven § 6

3.1 Problemstilling

I punkt 2 ble det gjort rede for grunnleggende trekk i fiskeriretten. Oppgavens hovedproblemstilling er å redegjøre for adgangen til å dispensere fra aktivitetskravet i Deltakerloven § 6. I det følgende skal det redegjøres for aktivitetskravets innhold og begrunnelse. Dette gjøres for å trekke frem hovedregelen i norsk fiskerirett for eierskap til fartøy og vise hva dispensasjonsadgangen gjør unntak fra.

---

⁴¹ Deltakerloven § 5 første ledd første punktum

⁴² Deltakerloven § 5 første ledd andre punktum

⁴³ Deltakerloven § 5 andre ledd.

Deltakerloven § 6 første og andre ledd inneholder aktivitetskravet for henholdsvis enkeltpersoner og selskaper. Tredje ledd inneholder dispensasjonsadgangen.

Dispensasjonsadgangen redegjøres for i punkt 3.3.

Fjerde ledd gir Departementet en rett til å gi ytterligere regler «*Når det er nødvendig til gjennomføring av overenskomst med fremmed stat*». Fjerde ledd har liten betydning for hensynet til en fiskereid flåte, den videre drøftelse er derfor begrenset til bestemmelsens første til tredje ledd.

3.2 Aktivitetskravet

Aktivitetskravet innebærer at ervervstillatelse kun gis til «... *den som har drevet ervervsmessig fiske eller fangst på eller med norsk fartøy i minst tre av de siste fem årene ...*»

I det følgende skal det redegjøres for de ulike vilkårene i aktivitetskravet.

3.2.1 Drevet ervervsmessig fiske

For å få ervervstillatelse må personen ha «*drevet ervervsmessig fiske*». I dette ligger et krav om en viss nærhet til utøvelsen av fisket. Ervervstillatelsesforskriften § 1 andre ledd gjør det klart at aktivitetskravet kan oppfylles «... *i kraft av å ha arbeidet om bord ...*» og at det ikke er et krav om eierinteresser i selve fartøyet. Arbeid på norsk fartøy som fisker er således tilstrekkelig til å oppfylle vilkåret.

Videre har forvaltningspraksis godtatt at administrative redere, altså personer som eier flere fartøy og som administrerer disse fra land oppfyller aktivitetskravet.⁴⁴

3.2.2 Hva regnes som norsk fartøy?

Det er kun arbeid «*på eller med norsk fartøy*» som vil oppfylle kravene for ervervstillatelse.

Med «*norsk fartøy*» forstås fartøy som eies av norsk statsborger, eller selskap hvor norske statsborgere innehar minst 60% av aksjene.⁴⁵ Skip som eies av utlending bosatt i Norge og som er under 15 meter regnes også som norsk skip. Dette innebærer at vilkårene for hva som regnes som «*norsk fartøy*» samsvarer med vilkårene i nasjonalitetskravet i deltakerloven § 5.

---

⁴⁴ Ot.prp.nr 67 (1997-1998) side 44

⁴⁵ Lov om sjøfarten (Sjøloven) § 1

3.2.3 Tilknytning til fiske og fangstyrket

I tillegg er det et krav om at den som søker om ervervstillatelse «... *fortsatt er knyttet til fiske- og fangstyrket.*» Vilkåret har liten praktisk betydning og blir derfor ikke drøftet i denne oppgaven.⁴⁶

3.2.4 Aktivitetskravet for selskaper og sammenslutninger

For selskaper eller sammenslutninger kreves det at personer som oppfyller aktivitetskravet «... *innehar mer enn 50 pst. av eierinteressene og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten.*»⁴⁷

De aktive fiskerne må ha en reell kontroll over selskapet gjennom aksjemajoritet for at ervervstillatelse kan gis til selskaper.

Vilkårene i aktivitetskravet er redegjort for. I det følgende skal begrunnelsen for aktivitetskravet gjennomgås samt noe av kritikken mot aktivitetskravet. Dette vil illustrere hvorfor prinsippet om en fiskereid flåte har blitt sentralt i norsk fiskerirett, men også hvordan prinsippet skaper utfordringer for fiskeindustrien. Dette er momenter som vil ha betydning i den avsluttende rettspolitiske vurderingen.

3.2.5 Hva er begrunnelsen bak aktivitetskravet?

Aktivitetskravets er begrunnet i flere forhold. For det første er målet å sikre nasjonal utnyttelse av ressursene. Det kreves at ervervsmessig fiske må foregå på et norsk fartøy. Aktivitetskravet innebærer at en tidligst kan tildeles ervervstillatelse etter tre år. Dette hindrer at utenforstående kan få ervervstillatelse uten å lagt ned en betydelig innsats på et norsk fartøy. Forarbeidene trekker frem at aktivitetskravet er med på å bedre fiskernes yrkesvern.⁴⁸

Et annet forhold som begrunner aktivitetskravet er at vedkommende vil opparbeide seg nødvendig kunnskap om norske fiskeriregler før personen får ansvar for eget fartøy.⁴⁹ Det er ikke til å legge skjul på at fiskere og særlig fartøyeier må forholde seg til et stadig mer omfattende regelverk. Aktivitetskravet er da ment å sikre at fartøyeier har den kunnskapen som kreves for å eie og drive et fartøy.

---

⁴⁶ Ot.prp.nr 67 (1997-1998) side 44.

⁴⁷ Deltakerloven § 6 andre ledd

⁴⁸ Ot.prp.nr 67 (1997-1998) side 15

⁴⁹ Ibid.

Aktivitetskravet sørger også for at fartøyeier har kjennskap til de norske fiskeforholdene.⁵⁰ Dette momentet har to sider. For det første vil forhåndskunnskap om de norske forhold og fiske i norske farvann bidra til økt lønnsomhet. Med kjennskap og erfaring vil fiske kunne drives på en effektiv måte. For det andre vil kunnskap om farvann og værforhold bidra til at sikkerheten til fartøyeier og eventuelt mannskap blir ivaretatt.⁵¹

Aktivitetskravet skal dermed øke fiskernes yrkesvern og på den måten ivareta hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten. Videre skal kravet sikre hensynet til lønnsomhet ved at fartøyene er eid av aktive fiskere som har erfaring fra norske fartøy. Ved at det stilles krav til aktivitet på norsk fartøy så bidrar aktivitetskravet også til nasjonal utnyttelse av ressursene.

3.2.6 Kritikken mot aktivitetskravet

Gjennomgangen av begrunnelsen bak aktivitetskravet viser at kravet i hovedsak ivaretar hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten og i noen grad hensynet til lønnsomhet. Aktivitetskravet er likevel blitt kritisert for å ikke ta nok hensyn til utfordringene norske fiskeindustribedrifter står ovenfor. Fiskeindustribedriftene er avhengig av en stabil råstofftilgang, men de fleste bedrifter har ingen mulighet til å eie egne fartøy. Unntaket er de få fiskeindustribedriftene som eies av aktive fiskere. Under en utredning av sjømatindustriens rammevilkår ble det uttalt om deltakerloven § 6: *«Samfunnet, såvel som fiskerinæringen, har vært gjennom dyptgripende endringer siden regelen ble innført, og det kan stilles spørsmål om dette er den mest effektive metoden for å nå generelle og fiskeripolitiske mål.»*⁵²

De dyptgripende endringer som utvalget sikter til her er blant annet den stadig økende konkurransen norsk sjømatnæring er utsatt for. Det stilles høye krav til sjømat i det internasjonale markedet. Fiskeindustribedrifter er i dag begrenset til å eie minoritetsandeler i fartøy eller inngå samarbeid med fartøy for å ha noen innvirkning på fangsten av fisk.⁵³ Enkelte utfordringer trekkes også frem ved gjennomgangen av dispensasjonen til Gunnar Klo AS i punkt 5.3.

Det kan stilles spørsmål ved om norsk fiskerilovgivning ivaretar fiskeindustribedrifter godt nok. Fiskeindustribedrifter er med på å bidra til sysselsetning og bosetning langs kysten, på

---

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² NOU 2014:16 Sjømatindustrien Utredning av sjømatindustriens rammevilkår (Punkt 15.2.1)

⁵³ NOU 2014:16 Sjømatindustrien Utredning av sjømatindustriens rammevilkår (Punkt 15.2.1.1)

samme måte som en fiskereid flåte, men fiskeindustribedriftene har i dag få påvirkningsmuligheter for egen råstofftilgang. På den annen side har dispensasjonsadgangen i deltakerloven § 6 blitt benyttet for å bidra til en mer stabil råstofftilgang for fiskeindustrien gjennom pliktsystemet.

3.2.7 Oppsummering

Innholdet og begrunnelsen for aktivitetskravet er redegjort for. Aktivitetskravet er viktig for å sikre at hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten blir ivaretatt. Kritikken er likevel rettet mot kravet på bakgrunn av at det skaper problemer for en stabil råstofftilgang for fiskeindustrien. Et relevant moment ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon fra aktivitetskravet er fiskeindustriens behov for råstoff.

Videre i oppgaven skal adgangen til å gi dispensasjon fra aktivitetskravet redegjøres for.

3.3 Dispensasjonsadgangen

3.3.1 Innledning

I det følgende skal det redegjøres for dispensasjonsadgangen i deltakerloven § 6 tredje ledd. Målet er å fastslå hva som er gjeldende rett og redegjøre for hvordan dispensasjonsadgangen har vært benyttet av Departementet.

Først redegjøres det for vilkårene i dispensasjonsadgangen.

3.3.2 Når kan dispensasjonsadgangen benyttes?

Det «*kan*» gis dispensasjon i «*særlig tilfelle*» når «*næringsmessige og regionale hensyn tilsier det*». At det «*kan*» gis dispensasjon innebærer at det er opp til Departementet om dispensasjon skal tildeles eller ikke. Videre redegjøres det nærmere innholdet i vilkårene «*særlig tilfelle*» og «*næringsmessige og regionale hensyn*».

3.3.2.1 Særlig tilfelle

Ordlyden i «*særlig tilfelle*» angir en terskel for å gi dispensasjon. Ordlyden er vag og det må foretas en skjønnsmessig vurdering for å vurdere om vilkåret er oppfylt. Utover dette gir ordlyden liten veiledning for hvilke krav som stilles for å gi dispensasjon. Skjønnspregede

bestemmelser er vanlige i forvaltningsretten.⁵⁴ Bruk av vage og skjønnspregede vilkår kan tilsi at vurderingen av om vilkåret er oppfylt er underlagt forvaltningens frie skjønn.⁵⁵

Forarbeidene gir noe veiledning for hva som ligger i «*særlig tilfelle*». Det trekkes frem at hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten, samt fiskeindustribedrifters behov for råstoff er av betydning for om det skal gis dispensasjon.⁵⁶

Det må også tas hensyn til at tredje ledd er en unntaksbestemmelse og at det kreves et «*særlig tilfelle*». Videre må det vektlegges at det ved innføringen av deltakerloven ble uttalt at loven skulle bidra til en: «*Strengere begrensning i adgangen til å eie fiskefartøy...*» og «*... bidra til at prinsippet om at fiskeflåten skal være fiskereid, kan holdes i hevd.*»⁵⁷

Dette tilsier varsomhet ved bruk av dispensasjonsadgangen.

Bruken av skjønsmessige vilkår og det faktum at dispensasjonsadgangen «*kan*» benyttes tilsier at Departementet har en vid skjønnsmargin for hvilke momenter som kan vektlegges. Eckhoff og Smith uttaler følgende om forvaltningens frie skjønn: «*Jo vagere lovens kriterium er, og jo flere forskjellige hensyn som kan komme i betraktning, jo mer nærliggende vil det være å anse vurderingen for å være overlatt til forvaltningens skjønn.*»⁵⁸ På bakgrunn av dette er det klart at Departementet har en vid skjønnsmargin ved vurderingen av hvilke hensyn som er relevante, men at det kreves en viss vekt av næringsmessige og regionale hensyn for at det skal foreligge et «*særlig tilfelle*».

Rettskildene gir liten veiledning for nøyaktig når det foreligger et «*særlig tilfelle*». Det er vanskelig å fastslå hva som er innenfor lovens ramme. Ved å sammenligne hensynene bak pliktsystemet og Departementets begrunnelse i dispensasjonsvedtaket til Gunnar Klo AS vil det i punkt 5.6 være en drøftelse om hva som er innenfor og utenfor dispensasjonsadgangens ramme.

---

⁵⁴ Torstein Eckhoff og Eivind Smith *Forvaltningsrett* (10. utgave) Oslo 2014, side 379 Punkt 4

⁵⁵ Ibid. Punkt 3

⁵⁶ Ot.prp.nr.67 (1997-1998) side 45

⁵⁷ Ot.prp.nr.67 (1997-1998) Side 42

⁵⁸ Torstein Eckhoff og Eivind Smith *Forvaltningsrett* (10. utgave) Oslo 2014, side 382

3.3.2.2 Næringsmessige og regionale hensyn

Ordlyden i «næringsmessige og regionale hensyn» tyder på at hensyn som lønnsomhet, arbeidsplasser, bosetning og andre positive virkninger for regionen står sentralt i vurderingen av om det skal gis dispensasjon.

Ordlyden er vid og en rekke hensyn kan derfor være relevant ved vurderingen av om dispensasjonen kan gis. Slik gjennomgangen av vilkåret «*særlig tilfelle*» viser så har Departementet en vid skjønnsmargin ved denne vurderingen.

Ved gjennomgangen av pliktsystemet og dispensasjonen til Gunnar Klo AS vil det trekkes frem andre hensyn som er relevante ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon.

Basert på gjennomgangen av vilkårene for å gi dispensasjon kan det fastslås at en rekke hensyn er dekket av ordlyden i «næringsmessige og regionale hensyn» og at Departementet har en vid skjønnsmargin for hvilke momenter som kan vektlegges. Det utfordrende er å fastslå når disse hensynene utgjør et «*særlig tilfelle*». Dette vil som nevnt drøftes i punkt 5.6.

3.4 Dispensasjonsadgangen for kystfiskefartøy og havfiskefartøy

Ovenfor er det redegjort for vilkårene for å gi dispensasjon. På bakgrunn av dette er det klart at dispensasjonsadgangen i hovedsak retter seg mot fiskeindustribedrifter. Deres behov for råstofftilgang er av sentral betydning for om det skal gis dispensasjon. Forarbeidene uttrykker som nevnt at dispensasjoner til fiskeindustrien for å eie havfiskefartøy er bestemmelsens hovedvirkeområde.

Den videre drøftelse fokuserer derfor på Departementets kompetanse til å gi fiskeindustrien dispensasjon. Når uttrykket «fiskeindustribedrifter» benyttes videre i teksten siktes det til bedrifter som mottar og bearbeider fisk og som har en eiersammensetning som innebærer at bedriften ikke oppfyller aktivitetskravet i deltakerloven § 6. Bedriften vil derfor være avhengig av dispensasjon for å ha aksjemajoriteten i et fiskefartøy. I praksis vil en slik dispensasjon innebære at fiskeindustribedriften overtar 100% av aksjene i fartøyet.

Dispensasjonen til Gunnar Klo AS i oktober 2017 tillot fiskeindustribedriften å eie et kystfiskefartøy, det vil si 100% av aksjene. Tidligere hadde dispensasjonsadgangen kun vært benyttet til å gi fiskeindustrien aksjemajoritet i havfiskefartøy. Det skilles derfor mellom dispensasjoner for en fiskeindustribedrift til å eie kystfiskefartøy og dispensasjoner til å eie havfiskefartøy. Det som skal redegjøres for er vilkårene for fiskeindustrien til å få

dispensasjon til henholdsvis kystfiske og havfiskefartøy, samt vilkårene som stilles til fiskeindustribedriftene etter at de har fått dispensasjon.

Først redegjøres det for fiskeindustriens adgang til å eie havfiskefartøy. Dette gjøres ved å gjennomgå begrunnelsen og innholdet i pliktsystemet.

Fiskeindustriens adgang til å eie kystfiskefartøy redegjøres for ved å analysere dispensasjonsvedtaket i Gunnar Klo-saken. Dette gjøres i punkt 5.

4 Pliktsystemet

4.1 Problemstilling

I det følgende skal det redegjøres for det norske pliktsystemet. Det som skal redegjøres for er fiskeindustriens adgang til å eie havfiskefartøy.

Som nevnt var pliktsystemet foreslått avviklet av Regjeringen. Den videre gjennomgangen av pliktsystemet har to formål. For det første illustrer pliktsystemet kjernen i dispensasjonsadgangen, den viser hvilke krav det stilles til en fiskeindustribedrift som har fått dispensasjon til å eie et havfiskefartøy. Gjennomgangen viser for det andre hvordan Regjeringen og en ekspertgruppe ønsket å avvikle pliktsystemet. Forslagene til avvikling av pliktsystemet drøftes i den avsluttende de lege ferenda vurderingen i punkt 6.3.4.

Først redegjøres det for de grunnleggende trekkene ved pliktsystemet for å vise hvilke krav som er blitt stilt til en fiskeindustribedrift som har fått dispensasjon til å eie havfiskefartøy.

4.2 Hva er pliktsystemet?

Pliktsystemet er flere dispensasjonsvedtak for fiskeindustribedrifter som tillater de å eie havfiskefartøy mot at råstoffet tilbys til tilgodesette anlegg i Nord-Norge. Formålet med pliktsystemet er at havfiskefartøyene skal tilføre fiskeindustribedrifter råstoff utenfor sesongtoppene for kystfiskeflåten. I teorien er målet at fiskeindustrien skal få en mer stabil råstofftilførsel, færre permitteringer, økt lønnsomhet og flere ansatte. Det faktum at pliktsystemet baserer seg på at disse hensynene innebærer at det ikke har vært tvilsomt at vilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt.

Det er likevel stor enighet om at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon. Dette er bakgrunnen for at pliktsystemet var foreslått avviklet.

Havfiskefartøyene som er underlagt pliktsystemet har kvoter til å fiske torsk og hyse. Totalt utgjør kvotene i pliktsystemet ca. 17% av den nasjonale kvoten for torsk og hyse. Torsk er den kommersielt viktigste fiskearten i Norge og pliktsystemet har derfor stor betydning for norsk fiskeri. I 2016 ble det nedsatt en ekspertgruppe som etter en gjennomgang av pliktsystemet foreslo å avvikle pliktsystemet.⁵⁹ Den videre gjennomgangen av pliktsystemet tar utgangspunkt i ekspertgruppens arbeid. Regjeringen foreslo i etterkant av ekspertgruppens rapport en avvikling av pliktsystemet.⁶⁰ Forslaget møtte stor motstand og ble senere trukket.⁶¹

Før det nærmere innholdet av pliktsystemet gjennomgås gis det en kort oversikt over den historiske bakgrunnen for pliktsystemet. Denne illustrerer hvorfor pliktene i pliktsystemet er utformet slik de er.

4.3 Historisk bakgrunn for pliktsystemet

Pliktsystemet må vurderes på bakgrunn av to momenter. For det første har utgangspunktet i norsk rett vært at fiskeflåten skal være eid av fiskere. Det kan gjøres unntak fra dette gjennom dispensasjoner og det har alltid vært stilt vilkår for å få dispensasjon fra aktivitetskravet. For det andre har kystbefolkningen vært skeptisk til større havfiskefartøy. Dette er bakgrunnen for at det allerede i 1908 ble innført et forbud for trålere å drive fiske innenfor norsk territorialfarvann.⁶² I dag kreves det konsesjon for å drive ervervsmessig fiske med havfiskefartøy, se punkt 2.4.1. Videre er det klart at selv om Departementet har adgang til å øke antall trålere etter deltakerloven § 16 ut fra en vurdering av «*lovens formål*», så er dette for tiden ikke aktuelt. Målet er å få ned antall norske fartøy, se punkt 2.4.3 om strukturkvoter.

At fiskeflåten skulle være eid av fiskere ble utfordret på 1960-tallet. En stor økning i antall fiskeindustribedrifter førte til stor konkurranse om råstoffet. Ved mangel på råstoff ble de ansatte permittert.⁶³ Fiskeindustribedriftene mente derfor det var behov for å kunne eie egne trålere for å få mer kontroll over råstofftilgangen. Enkelte fiskeindustribedrifter fikk da dispensasjon til å eie egne havfiskefartøy.

---

⁵⁹ Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet*

⁶⁰ Meld. St. 20 *Pliktsystemet for torske-trålere*

⁶¹ Innst.442 S (2016-2017) Innstilling fra næringskomiteen om Tilbaketrekning av Meld.St.20 (2016-2017)

⁶² Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet* side 10

⁶³ Ibid. side 11

Fiskeindustrien fikk store økonomiske problemer fra 1980 og utover. Dette skyldtes en strengere ressurskontroll, avskaffelse av statsstøtte og lavere torskekvoter.⁶⁴ Mange havfiskefartøy skiftet eier og myndighetene la inn vilkår i konsesjonene om at havfiskefartøyene hadde en plikt til å levere til bestemt anlegg eller bestemte regioner.⁶⁵ Målet var å sikre fortsatt drift ved de ulike landanleggene.

I tillegg til en plikt til å levere fisk til spesifiserte anlegg eller regioner ble det i enkelte konsesjoner tilknyttet en aktivitetsplikt. Det innebar at eieren av konsesjonen forpliktet seg til å opprettholde produksjonen ved de anlegg som var omfattet av leveringsplikten.⁶⁶ Senere opplevde man at enkelte anlegg mottok fisken og solgte den videre med profitt uten at den ble bearbeidet på anlegget. Det førte derfor ikke til økt aktivitet ved anlegget. Som en konsekvens av dette ble anleggene i 2006 pålagt en bearbeidingsplikt, en plikt til å bearbeide en viss andel av den mottatte fisken.

I 2003 ble leveringsplikten erstattet av en tilbudsplikt. Det innebar at havfiskefartøyet ikke lenger var pliktig til å levere til et spesifikk anlegg eller region, men kun å tilby råstoffet til de tilgodesette anleggene.⁶⁷

4.4 Hva består pliktsystemet av?

4.4.1 Rettslig grunnlag

På bakgrunn av den historiske gjennomgangen er det klart at pliktsystemet består av tre deler. Tilbudsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetsplikten.

Pliktene er regulert i Forskrift om leveringsplikt for fartøy med torskestråltillatelse.

Virkeområdet fremkommer av forskriftens § 2: «*Forskriften gjelder levering av fangst fra fartøy som eieren er tildelt torskestråltillatelse for, og som eies helt eller delvis av fiskeindustribedrifter på grunnlag av dispensasjon i medhold av deltakerloven § 6 tredje ledd...*»⁶⁸

---

⁶⁴ Ibid. side 13

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid. side 14.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Forskrift om leveringsplikt for fartøy med torskestråltillatelse § 2 første ledd

I det følgende gjennomgås innholdet i de tre pliktene som er regulert i forskriften. De tre pliktene utgjør vilkårene en fiskeindustribedrift som har fått dispensasjon til å eie et havfiskefartøy må overholde.

4.4.2 Tilbudsplikten

Havfiskefartøyene skal først tilby 80% av torsken og 60% hysen til anlegget eller regionen som er tilgodesett i konsesjonsvilkårene.⁶⁹ Dersom ingen tilgodesette anlegg kjøper fangsten så skal råstoffet tilbys til andre anlegg i regionen.⁷⁰ Dette omtales i det følgende som henholdsvis første og andre tilbudsrunde.

Dersom et anlegg velger å kjøpe fangsten så fastsettes prisen etter forskriftens § 5. Anlegget må betale «... *gjennomsnittet av oppnådde priser for tilsvarende fisk (fersk eller fryst) på auksjon eller ved annen omsetning de siste to uker før salget finner sted i Norges Råfisklags distrikt.*»

Dersom to eller flere anlegg i tilgodesett region ønsker råstoffet så skal det gjennomføres en auksjon.⁷¹

Dersom ingen anlegg ønsker fangsten etter første og andre tilbudsrunde så kan fangsten tilbys på det åpne markedet. Dette omtales i det følgende som tredje tilbudsrunde. Fangst som selges i tredje tilbudsrunde anses for å være i overensstemmelse med tilbudsplikten, selv om den ikke går til et tilgodesett anlegg eller region.⁷²

4.4.3 Bearbeidingsplikten

Bearbeidingsplikten er regulert i forskriftens § 3 siste ledd. Plikten innebærer at anlegg som kjøper fangst i første eller andre tilbudsrunde er pliktig til å bearbeide minst 70% av råstoffet før videresalg. Det foreligger ikke en bearbeidingsplikt dersom råstoffet kjøpes i tredje tilbudsrunde.

---

⁶⁹ Forskrift om leveringsplikt for fartøy med torsketrållatelse § 3 første ledd og § 4.

⁷⁰ Ibid. § 3 tredje ledd.

⁷¹ Ibid. § 5 andre ledd.

⁷² Ibid. § 5 fjerde ledd.

Formålet med pliktsystemet er å øke aktiviteten ved landanleggene. Bearbeidingsplikten er ment å hindre at råstoffet blir solgt ubearbeidet videre med profitt.⁷³

4.4.4 Aktivitetsplikten

I dag er det kun Havfisk ASA som er underlagt en aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten fremkommer som vilkår tilknyttet konsesjonene til havfiskefartøy. Aktivitetsplikten innebærer at Havfisk ASA må opprettholde en viss aktivitet ved nærmere bestemte anlegg og at de kan miste konsesjonene dersom aktivitetsplikten ikke overholdes.⁷⁴

4.4.5 Avsluttende merknader

Pliktsystemet består av tilbudsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetsplikten. Pliktene innebærer at torsketralerne underlagt pliktsystemet må tilby en del av fangsten sin til tilgodesette anlegg. Dersom de tilgodesette anleggene kjøper fangsten i løpet av første eller andre tilbudsrunde kreves det at 70% av fangsten bearbeides. Aktivitetsplikten krever at det opprettholdes en viss aktivitet ved tilgodesette anlegg. Pliktene må ses i sammenheng med dispensasjonsadgangen. Pliktsystemet skal ivareta «*næringsmessige og regionale hensyn*» og pliktene skal sørge for at disse hensynene blir ivaretatt.⁷⁵

I det følgende skal ekspertgruppens vurdering av hvorfor pliktsystemet ikke fungerer gjennomgå. En avvikling av pliktsystemet som er kjernen i dispensasjonsadgangen kan tyde på at det bør foretas en endring av hvordan dispensasjonsadgangen benyttes, eller i ytterste fall fjernes. Gjennomgangen av hvorfor pliktsystemet ikke fungerer vil derfor ha betydning i oppgavens avsluttende de lege ferenda vurdering.

4.5 Hvorfor fungerer ikke pliktsystemet?

Ekspertgruppen fremhever at det er flere grunner til at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon. En sentral grunn er at når leveringsplikten ble omgjort til en tilbudsplikt så forsvant bindeleddet mellom havfiskefartøy og landanlegg bort. Fartøyene var ikke lenger pliktig til å levere til tilgodesette anlegg.⁷⁶

---

⁷³ Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet* punkt 3.4.2

⁷⁴ Ibid. punkt 3.4.3

⁷⁵ Deltakerloven § 4 første ledd gir Departementet en rett til å fastsette vilkår ved tildeling av ervervstillatelser.

⁷⁶ Ibid. side 15

Videre innebærer kjøp av råstoff i første eller andre tilbudsrunder en økonomisk risiko for landanleggene. De blir pålagt en bearbeidingsplikt selv om det viser seg at bearbeidelse ikke vil være lønnsomt. Landanleggene venter derfor til tredje tilbudsrunde før de byr på fisken, da har bearbeidingsplikten falt bort.⁷⁷ Dette gjøres selv om konkurransen for råstoffet er større i tredje tilbudsrunde. Den økonomiske risikoen forsterkes ved at mange av fartøyene leverer fryst fisk ettersom det gir størst avkastning. Fryst fisk er lite egnet for bearbeidelse.⁷⁸ Som en konsekvens av dette er det anslått at kun 10% av råstoffet omsettes i første eller andre tilbudsrunder.⁷⁹

Pliktsystemet fører videre til en rekke administrative kostnader. Dersom flere anlegg er interessert i fisken i første eller andre tilbudsrunder så innebærer auksjonssystemet administrative kostnader. Havfiskefartøyene bruker tid på å tilby fisken til anleggene og Fiskeridirektoratet bruker videre ressurser på å kontrollere at de ulike pliktene blir overholdt.

Det er derfor klart at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon og innebærer flere administrative kostnader. På bakgrunn av dette foreslo ekspertgruppen å avvikle pliktsystemet og blant annet innføre industrikvoter. Regjeringen var enige i at pliktsystemet burde avvikles, men foreslo at fiskeindustrien kunne kjøpe seg ut av plikten. I det følgende skal forslagene fra ekspertgruppen og Regjeringen redegjøres for. En nærmere vurdering av om forslagene bør erstatte pliktsystemet foretas i punkt 6.3.4.

4.6 Forslagene fra ekspertgruppen og Regjeringen

Ekspertgruppen foreslo for det første at tilbudsplikten og bearbeidingsplikten skulle avvikles i sin helhet uten noen form for motoppgjør.⁸⁰ Videre ble aktivitetsplikten foreslått avviklet mot en avkortning av kvoter tilknyttet aktivitetsplikten, den frigjorte kvotemengden skulle bli gjort tilgjengelig for fiskeindustrien gjennom et auksjonssystem.⁸¹ En egen gruppekvote til fiskeindustrien omtales i det følgende som industrikvoter.⁸²

---

⁷⁷ Ibid. side 28

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet* Punkt 10

⁸¹ Ibid. side 50

⁸² Begrepet er innarbeidet i fiskeriretten, se blant annet Ot.prp.nr 20 (2007-2008) punkt 6.7

Regjeringen fulgte ikke opp ekspertgruppens forslag om innføring av industrikvoter, men foreslo at selskapene som eide havfiskefartøy sammen kunne betale seg ut av tilbudsplikten og bearbeidelsesplikten for 100 millioner kroner.⁸³ Angående aktivitetsplikten foreslo Regjeringen en avkortning av kvotene mot en opphevelse av aktivitetsplikten. De avkortede kvotene skulle tilfalle kystflåtens lukkede gruppe under 15 meter i Nord-Norge.⁸⁴

4.7 Oppsummering

Pliktsystemets rolle og innhold i norsk fiskerirett er redegjort for. Systemet er kjernen i dispensasjonsadgangen og tanken er at fiskeindustribedriftene skal kunne eie egne havfiskefartøy og forsyne egne landanlegg og andre tilgodesette anlegg i Nord-Norge med råstoff utenfor sesongtoppene. Det har ikke vært tvilsomt at de rettslige vilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt på bakgrunn av at det er tilknyttet en tilbudsplikt, bearbeidelsesplikt og aktivitetsplikt til dispensasjonene.

Videre er det klart at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon og forslagene til avvikling er gjennomgått. En nærmere vurdering av disse foretas i den avsluttende de lege ferenda vurderingen.

I det følgende skal dispensasjonen til Gunnar Klo AS gjennomgås. Den rettslige problemstillingen er hvilke vilkår som stilles for at en fiskeindustribedrift skal kunne få majoritetseierskap i et kystfiskefartøy.

5 Dispensasjonen til Gunnar Klo AS

5.1 Innledning

Gunnar Klo AS er en fiskeindustribedrift som i oktober 2017 fikk dispensasjon til å overta kystfiskefartøyet Morgenstjerne. Dispensasjonen markerer et potensielt et skifte i norsk fiskerirett, det var første gangen en fiskeindustribedrift ble tildelt dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy. I det følgende skal det redegjøres for fiskeindustribedrifters adgang til å få dispensasjon til å bli majoritetseier i et kystfiskefartøy.

---

⁸³ Meld. St. 20 *Pliktsystemet for torskestrålere* punkt 6.7.

⁸⁴ *Ibid.*

Det første rettslige spørsmålet er om dispensasjonsadgangen kan benyttes til å gi en fiskeindustribedrift aksjemajoritet i et kystfiskefartøy. Altså om deltakerloven § 6 tredje ledd åpner for at en fiskeindustribedrift kan eie et kystfiskefartøy. Dette besvares i punkt 5.2.

Videre skal rettstilstanden etter dispensasjonen til Gunnar Klo AS redegjøres for. Hvilke vilkår må være oppfylt for at en fiskeindustribedrift skal få dispensasjon til å bli majoritetseier i et kystfiskefartøy? For å vurdere dette må dispensasjonsvedtaket analyseres, dette gjøres i punkt 5.4 og 5.5.

5.2 Kan en fiskeindustribedrift få dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy?

Den rettslige problemstillingen er om det er adgang til å tildele dispensasjon til en fiskeindustribedrift for å eie et kystfiskefartøy. Her kan det nevnes at Norges Fiskarlag i sin klage på vedtaket har anført at dispensasjonen er ugyldig på bakgrunn av at deltakerloven § 6 ikke åpner for at en fiskeindustribedrift kan tildeles dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy.

Ordlyden i «*næringsmessige og regionale hensyn*» gir forvaltningen en vid skjønnsmargin. Ordlyden utelukker ikke at fiskeindustribedrifter kan få dispensasjon til å eie kystfiskefartøy. Dette taler for at Departementet kan gi dispensasjon.

I forarbeidene uttales det at «*Fullmakten (dispensasjonsadgangen) i utgangspunktet er åpen.*»⁸⁵ Denne uttalelsen må gis betydelig vekt da den fremhever at forvaltningen står relativt fritt til å vurdere om det skal gis dispensasjon.

Forvaltningspraksisen på området er klar. Dispensasjonsadgangen har kun vært benyttet for å gi fiskeindustrier aksjemajoritet i havfiskefartøy. Forarbeidene påpeker at dette er kjernen i dispensasjonsadgangen: «*I praksis vil slike tilfeller stadig være hovedvirkeområde for dispensasjonshjemmelen ...*»⁸⁶ Dette taler for at Departementet ikke kan gi dispensasjon til en fiskeindustribedrift for å overta et kystfiskefartøy. Dette momentet svekkes ved at det i forarbeidene er påpekt at Departementet vil søke «*... nye former for samspill mellom*

---

⁸⁵ Ot.prp.nr.67 (1997-1998) side 17 - Egen forklaring i parentes

⁸⁶ Ot.prp.nr.67 (1997-1998) side 45

fiskeflåte og foredlingsindustri.»⁸⁷ Fiskeflåte er et begrep som dekker både kystfiskeflåten og havfiskeflåten.

Konklusjonen er at en fiskeindustribedrift kan få dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy.

5.3 Bakgrunnen for dispensasjonssøknaden

På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor er det klart at dispensasjonsadgangen kan benyttes til å gi fiskeindustribedrifter aksjemajoritet i kystfiskefartøy. I det følgende skal det redegjøres for hvilke vilkår som stilles for at fiskeindustribedriften kan få dispensasjon til å bli majoritetsseier i et kystfiskefartøy. For å gjøre dette må dispensasjonsvedtaket analyseres, dette gjøres i neste punkt. Før dispensasjonsvedtaket analyseres skal det for helhetens skyld redegjøres for hvorfor Gunnar Klo AS søkte om dispensasjon.⁸⁸

I dispensasjonssøknaden begrunner Gunnar Klo AS behovet for dispensasjon på flere grunnlag. Momenter av betydning var konkurransesituasjonen, utviklingen i etterkant av deltakerloven, lengre tids aksjeminoritet i fartøyet og at fiskekvotene samles på færre hender. I det følgende redegjøres det kort for disse momentene.

Gunnar Klo AS er en av fire fiskeindustribedrifter på Myre, men den eneste bedriften som ikke oppfyller aktivitetskravet i deltakerloven. Dette innebærer at de tre andre bedriftene kan ha egne fartøy som leverer fisk til anleggene, mens Gunnar Klo AS må få levert på fisk på andre måter enn gjennom egne fartøy. Dette ble blant annet gjort ved å eie 49% av aksjene i fartøyet Morgenstjerne i en periode på ca. 10 år. Fartøyet leverte deler av sin fangst til Gunnar Klo AS. De øvrige 51% av aksjene tilhørte en fisker som oppfylte aktivitetskravet i Deltakerloven og som sto for utførelsen av fisket med fartøyet. Denne personen ønsket å trekke seg tilbake fra fiskeryrket og selge sine 51% av aksjene. Dette kunne ført til at båten ble solgt til en konkurrent av Gunnar Klo AS eller ut av regionen.

Et annet moment som ble trukket frem var at det blir stadig flere fiskeindustribedrifter som eies av aktive fiskere. Dette skyldes i hovedsak at forvaltningspraksis aksepterer at administrerende redere oppfyller aktivitetskravet. På søknadspunktet var det totalt 19 fiskeindustribedrifter som oppfylte aktivitetskravet i Deltakerloven. Siden innføringen av

---

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Dispensasjonssøknaden er i vedlegg 1. Hele punkt 5.3 baserer seg på innholdet i søknaden.

strukturkvoter har dessuten fiskekvotene samlet seg på stadig færre hender.

Fiskeindustribedrifter som oppfyller aktivitetskravet har da adgang til å kjøpe en betydelig kvoteandel. Dette skjedde blant annet på Myre da en av fiskeindustribedriftene kjøpte opp store kvoterettigheter. Dette førte til mindre aktivitet hos Gunnar Klo AS.

På bakgrunn av de nevnte grunner anså Gunnar Klo AS for sin virksomhet som truet og søkte om dispensasjon fra Deltakerloven § 6 for å overta kystfiskefartøyet Morgenstjerne.

5.4 Dispensasjonsvedtaket

For å kunne vurdere om vilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt må dispensasjonsvedtaket tolkes. Ved tolkningen av dispensasjonsvedtaket vil en naturlig forståelse av vedtaket legges til grunn. Departementets vurdering av om vilkårene er oppfylt er forholdsvis kort, men ordbruken i vurderingen gir noen veiledning for hva som er blitt vektlagt.⁸⁹

Departementet her lagt «avgjørende vekt på» at Gunnar Klo AS er en fiskeindustribedrift med aktivitet over lang tid. Det ble lagt mest vekt på at Gunnar Klo AS har vært en fiskeindustribedrift siden 1922.

Det er videre «lagt stor vekt på» at Gunnar Klo AS over lengre tid har hatt aksjeminoritet i fartøyet. Det at Gunnar Klo AS har vært medeier i fartøyet i lang tid er dermed tillagt stor vekt. Betydningen av fartøyets nåværende og potensielt framtidige råstofftilførsel er også tillagt «stor vekt.»

Departementet trekker så frem konkurransesituasjonen på Myre. De tre andre fiskeindustribedriftene er eid av aktive fiskere som kan ha egne fartøy. Departementet fremhever at: «*Råstofftilførsel er en vesentlig faktor og i denne konkurransen kan de fiskereide bedriftene stille sterkere enn Gunnar Klo AS.*» Et salg av fartøyet ville potensielt føre til at fangsten ble levert ved en annen havn, det ville kunne ramme Gunnar Klo AS hardt, særlig når det allerede var utfordrende å få tak i råstoff fra andre fartøy. Departementet nevner ikke hvilken vekt disse to momentene tillegges.

---

⁸⁹ Dispensasjonsvedtaket er i vedlegg 2. Hele punkt 5.4 baserer seg på innholdet i dispensasjonsvedtaket.

På bakgrunn av dispensasjonssøknaden og dispensasjonsvedtaket skal det i neste punkt vurderes hvilke vilkår som må være oppfylt for at en fiskeindustribedrift skal få aksjemajoritet i et kystfiskefartøy.

5.5 Vilkår for å få aksjemajoritet i et kystfiskefartøy

På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor kan det utledes tre vilkår for at en fiskeindustribedrift skal kunne få aksjemajoritet i et kystfiskefartøy. Disse vilkårene er:

- Fiskeindustribedriften må ha hatt aktivitet over lang tid
- Lengre tids aksjeminoritet i fartøyet som skal overtas
- Råstofftilførselen fra fartøyet må ha vært viktig for bedriften.

Dette støttes opp av Departementets avslag i en senere dispensasjonssøknad. Johs H. Giæver AS sendte i etterkant av dispensasjonen til Gunnar Klo AS inn en egen dispensasjonssøknad som må forstås som et krav om å bli behandlet likt som Gunnar Klo AS.⁹⁰ Det var klart at søknaden ikke kunne føre frem. Selskapet hadde ikke aksjeminoritet i noe fartøy som kunne overtas og anførte kun en utfordrende råstoffsituasjon som begrunnelse. Det interessante er Departementets uttalelse i avslaget på søknaden, uttalelsen klargjør vilkårene for å få dispensasjon:

«Dispensasjon fra aktivitetskravet for kystfiskefartøy er for eksempel bare gitt der søker er en fiskeindustribedrift som over tid har hatt et betydelig minoritetseierskap i det aktuelle fartøyet, og at råstofftilførselen fra det aktuelle fartøyet har vært svært viktig for selskapets landbaserte fiskerivirksomhet og ligger an til fortsatt å være det. Det har også vært en forutsetning at fiskeriindustribedriften har hatt aktivitet over lang tid.»⁹¹

Basert på dispensasjonsvedtaket og Departementets svar til Johs H. Giæver AS kan det utledes tre vilkår for å få dispensasjon til et kystfiskefartøy. For det første må fiskeindustribedriften ha hatt et «betydelig» minoritetseierskap over tid i det aktuelle fartøyet. Råstofftilførselen fra fartøyet må ha vært «svært viktig» for fiskeindustribedriften og ligge an til å fortsette å være det i fremtiden. For det tredje må fiskeindustribedriften hatt «aktivitet over lang tid». I det følgende skal innholdet i disse tre vilkårene redegjøres for.

---

⁹⁰ Nærings- og fiskeridepartementet ref: 2017/5743 Dato: 14 november 2017

⁹¹ Ibid.

5.5.1 Betydelig minoritetseierskap over tid i det aktuelle fartøyet

I vilkåret om «betydelig eierskap» over tid i det aktuelle fartøyet kan det utledes tre ting. For det første er det et krav om at fiskeindustribedriften har hatt minoritetseierskap i fartøyet og at det er det aktuelle fartøyet som skal overdras. Det blir kun gitt dispensasjon til fartøy som fiskeindustribedriften har hatt minoritetseierskap i.

For det andre stilles det krav om størrelsen på minoritetseierskapet. Minoritetseierskap med liten aksjepost, eksempelvis 10 prosent, vil det ikke gis dispensasjon for. Dispensasjonen til Gunnar Klo AS gir noen veiledning her, Gunnar Klo AS hadde en aksjepost på 49% i selskapet som eide fartøyet. Det er vanskelig å trekke et konkret skille for hvor stor aksjeprocenten må være for å oppfylle kravet til «betydelig eierskap».

For det tredje oppstiller vilkåret et krav om betydelig eierskap «over tid». Ordlyden i dispensasjonsvedtaket gir liten veiledning for hvor lang tid som kreves. Gunnar Klo AS hadde en aksjeminoritet i fartøyet i ca. 10 år, men det er vanskelig å si konkret hvor grensen går. Vilkaåret har gode grunner for seg. En fiskeindustribedrift skal ikke kunne påberope seg en kortvarig aksjeminoritet som begrunnelse for dispensasjon.

5.5.2 Råstofftilførselen må ha vært svært viktig fiskeindustribedriften

Det andre vilkåret er at råstofftilførselen må ha vært «svært viktig» for fiskeindustribedriften og ligge an til å fortsette å være det i fremtiden.

Ordlyden i «svært viktig» tilsier at råstofftilførselen fra fartøyet må være av stor betydning for fiskeindustribedriften. Gunnar Klo AS fikk dispensasjon for et fartøy som på det meste leverte ca. 10% av Gunnar Klo AS sitt totale råstoff. Normalt sett var andelen lavere.

I dispensasjonsvedtaket ble det trukket frem at: *«Selges fartøyet til eksterne aktører er det fare for at fartøyet vil lande råstoffet andre steder. Det vil kunne ramme bedriften hardt, ikke minst når tilgang på fangst fra andre båter også er vanskelig».*⁹² Dette tilsier at fiskeindustribedriftens mulighet til å få råstoff fra andre fartøy er relevant i vurderingen av om råstofftilførselen er «svært viktig» for bedriften.

---

⁹² Se vedlegg 2

I vurderingen om at råstofftilførselen fra fartøyet er «svært viktig» for fiskeindustribedriften må både mengden råstoff fartøyet har levert og tilgang til råstoff fra andre fartøy vurderes.

5.5.3 Fiskeindustribedriften må ha hatt aktivitet over lang tid

Det siste vilkåret er at fiskeindustribedriften må ha hatt «aktivitet over lang tid».

Med aktivitet forstås det at bedriften må ha mottatt og bearbeidet fisk. Denne aktiviteten må ha foregått over «lang tid».

Ordlyden i «lang tid» gir liten veiledning for hvor lang tids aktivitet som kreves. Ordlyden er vag og det er ikke mulig å fastslå en nedre grense for hvor lang tids aktivitet som kreves.

Dispensasjonsvedtaket gir også liten veiledning. Det fremkommer at Departementet har lagt avgjørende vekt på at Gunnar Klo AS er en fiskeindustribedrift med aktivitet over lang tid og Gunnar Klo AS ble stiftet i 1922. Det er klart at Gunnar Klo AS sin aktivitet over nesten 100 år er innenfor ordlydens naturlige forståelse. Dette medfører at dispensasjonsvedtaket ikke gir noen veiledning for hvor lang tids aktivitet som kreves for at vilkåret er oppfylt.

5.5.4 Vurdering av vilkårene

Det stilles tre vilkår for at en fiskeindustribedrift skal tildeles dispensasjon til å få aksjemajoritet i et kystfiskefartøy. Disse er gjennomgått ovenfor. Ved tolkningen av disse vilkårene er det mest tvil om hvor lang aktivitet det kreves av en fiskeindustribedrift for at vilkåret om «aktivitet over lang tid» skal være oppfylt.

Samlet utgjør vilkårene en snever unntaksregel fra utgangspunktet om at fiskefartøy skal være eid av fiskerne selv. At det bare er kommet inn en dispensasjonssøknad fra en fiskeindustribedrift i etterkant av dispensasjonen til Gunnar Klo AS støtter opp dette⁹³, men det bør bemerkes at stadig flere aktive fiskere driver egne fiskeindustribedrifter.⁹⁴ Videre har mange fiskeindustribedrifter aksjeminoritet i kystfiskefartøy ettersom det er ett av virkemidlene de kan benytte for å påvirke egen råstofftilførsel. Det er derfor etter min mening sannsynlig at det vil komme lignende dispensasjonssøknader fra fiskeindustribedrifter i fremtiden og at disse kan bli innvilget.

---

⁹³ Per 26.04.2018

⁹⁴ Totalt 19 når dispensasjonssøknaden ble sendt inn, se vedlegg 1.

Å vurdere om dispensasjonen til Gunnar Klo AS utgjør et «*særlig tilfelle*» faller i utgangspunktet utenfor denne oppgavens tema. Oppgavens tema er å redegjøre for dispensasjonsadgangen. Som nevnt er det utfordrende å fastslå hvor grensen for et «*særlig tilfelle*» er. Gunnar Klo-saken er egnet til å illustrere hvilke «*næringsmessige og regionale*» hensyn som kreves for at Departementet gir dispensasjon. Ved å se på begrunnelsen i dispensasjonsvedtaket i Gunnar Klo-saken og sammenligne dette med formålet med pliktsystemet skal det derfor forsøkes å antyde hvor lovens ramme for å gi dispensasjon er. Altså hvor grensen for et «*særlig tilfelle*» går. Dette gjøres ved å vurdere om dispensasjonen til Gunnar Klo AS oppfyller vilkårene for å gi dispensasjon.

5.6 Når foreligger det et «særlig tilfelle»?

Spørsmålet er om dispensasjonen tildelt Gunnar Klo AS oppfyller vilkårene for å gi dispensasjon. Foreligger det «*næringsmessige og regionale*» hensyn som utgjør et «*særlig tilfelle*»?

Det er klart at det foreligger «*næringsmessige og regionale hensyn*» som tilsier at Gunnar Klo AS får dispensasjon, se punkt 5.3. Det tvilsomme er om det foreligger et «*særlig tilfelle*».

Generalklausuler, som «*særlig tilfelle*», inneholder med hensikt generelle og vage vilkår. Tolkningen av generalklausuler baserer seg i stor grad på skjønn. Ofte er det ikke mulig å være mer presis enn å komme med noen generelle betraktninger om klausulens nedre grense. Det samme vil være tilfellet her.

Ordlyden i «*særlig tilfelle*» gjør det klart at fiskeindustribedrifter terskelen for å gi dispensasjon er høy.

Videre viser gjennomgangen av pliktsystemet at det er dispensasjonsadgangens hovedvirkeområde og at det ikke er tvilsomt at lovens vilkår for å gi dispensasjon er oppfylt. Dette tilsier at jo mer et dispensasjonstilfelle avviker fra formålet med pliktsystemet, desto mindre grunn er det til å gi dispensasjon. En sammenligning av bakgrunnen for pliktsystemet og begrunnelsen for å gi dispensasjon til Gunnar Klo AS er her illustrerende.

Pliktsystemet baserer seg på at havfiskefartøy, med betydelig fangstkapasitet skal tilføre råstoff til tilgodesette anlegg langs kysten av Nord-Norge utenfor sesongtoppene. Formålet er å få færre permitteringer, flere arbeidsplasser, aktivitet langs kysten og økt lønnsomhet for landanleggene.

Ved dispensasjoner til fiskeindustrien for å eie kystfiskefartøy, slik som i Gunnar Klo-saken, er disse momentene ikke like fremtredende. Kystfiskefartøy har mindre fangstkapasitet og bidrar med mindre råstoff. Fartøyene må fiske når fisken er kystnær og bidrar ikke til å minske sesongtoppene. Dette tilsier at det foreligger en høy terskel for å gi dispensasjoner til fiskeindustrien for å få eierskap til kystfiskefartøy. Det må foreligge andre forhold som tilsier dispensasjon for at kravet til «*særlige grunner*» skal være oppfylt.

Departementet har gjennom dispensasjonen til Gunnar Klo klargjort hvilke andre forhold de mener må foreligge for at det skal foreligge «*særlige grunner*». Disse kommer til uttrykk gjennom vilkårene Departementet har satt for å få dispensasjon. Fiskeindustribedriften må ha hatt betydelig minoritetseierskap i fartøyet over tid, råstofftilførselen fra fartøyet må ha vært viktig for bedriften og bedriften må ha hatt aktivitet over lang tid. Ved å sette disse kravene så mener Departementet at det foreligger et «*særlig tilfelle*».

Konkurransesituasjonen på Myre som skiller seg klart ut fra en normal situasjon. Med fire fiskeforedlingsbedrifter hvor tre av de oppfylder aktivitetskravet så er det klart at bedriftene ikke konkurrerer på like vilkår. Dette taler for at det foreligger et «*særlig tilfelle*».

Det klareste holdepunktet for at det ikke foreligger et «*særlig tilfelle*» er råstofftilførselens viktighet for Gunnar Klo AS. På det meste mottok Gunnar Klo AS 10% av bedriftens totale råstoff, se punkt 5.5.2. Råstoffet fartøyet sikrer Gunnar Klo AS er relativt små sammenlignet med råstoffet selskapet får fra andre kilder. Dette taler for at det ikke foreligger et «*særlig tilfelle*».

På bakgrunn av dette kan det, under tvil, konkluderes med at dispensasjonen til Gunnar Klo AS er et «*særlig tilfelle*», men at dispensasjonen er i ytterkant av hva dispensasjonsadgangen gir adgang til.

5.7 Oppsummering

Det er redegjort for dispensasjonen til Gunnar Klo AS som illustrer hvilke vilkår som må være oppfylt for at en fiskeindustribedrift skal få dispensasjon til å eie et kystfiskefartøy. Det kreves at fiskeindustribedriften har hatt betydelig minoritetseierskap i fartøyet over tid, råstofftilførselen fra fartøyet må ha vært viktig for bedriften og bedriften må ha hatt aktivitet over lang tid. Dispensasjonsadgangen åpner for at Departementet kan gi fiskeindustrien eierskap over kystfiskefartøy, se punkt 5.2. Det er likevel tvilsomt om dispensasjonen til Gunnar Klo AS er et «*særlig tilfelle*».

Dispensasjonen til Gunnar Klo AS har enkelte likhetstrekk med pliktsystemet. Begge tillater at fiskeindustrien eier egne fartøy, selv om selskapene ikke oppfyller aktivitetskravet. Det er likevel klare forskjeller. Fiskeindustrien kan få eie kystfiskefartøy så lenge de oppfyller vilkårene som fremkommer i dispensasjonen til Gunnar Klo AS, mens det ikke blir gitt flere konsesjoner som tillater fiskeindustrien å eie havfiskefartøy, på grunn av et ønske om å få ned antall fiskefartøy. Det påpekes også at havfiskefartøyene og fiskeindustribedriftene som er underlagt pliktsystemet må oppfylle tilbudsplikten, bearbeidelsesplikten og aktivitetsplikten, se punkt 4.4. Gunnar Klo AS har ingen plikter tilknyttet sin ervervstillatelse.

6 De lege ferenda vurdering av Deltakerloven § 6

6.1 Problemstilling

Deltakerloven § 6 har vært gjennomgått og sentrale dispensasjoner er redegjort for.

Avslutningsvis skal det foretas en rettsdogmatisk vurdering av Deltakerloven § 6.

Problemstillingen blir altså om bestemmelsen bør endres eller om den bør bestå slik den er i dag.

Drøftelsen tar utgangspunkt i hensynene i havressursloven og deltakerloven, sentrale hensyn er lønnsomhet, bosetning langs kysten og hvem som skal få utnytte fiskeressursene, se punkt 2.1 og 2.2.

Det første som drøftes er om aktivitetskravet i deltakerloven § 6 bør endres.

6.2 Aktivitetskravet

6.2.1 Dagens rettstilstand

Aktivitetskravet er redegjort for i punkt 3.2. Deltakerloven § 6 er helt sentral for å sikre hensynet til bosetning og sysselsetning langs kysten. Det er likevel klart at aktivitetskravet innebærer en begrensning for fiskeindustriens mulighet til å påvirke råstofftilførselen og ikke nødvendig er den mest lønnsomme løsningen, se punkt 3.2.6.

En innstramming av aktivitetskravet drøftes ikke videre. Med andre ord at det stilles strengere krav for å regnes som aktiv fisker. Det stilles krav til å ha drevet ervervsmessig fiske i tre av

de siste fem årene.⁹⁵ En innstramming vil i liten grad endre dagens rettstilstand og vil ha liten betydning for en fiskereid flåte.

Ved avviklingen av pliktsystemet foreslo Regjeringen at bedriftene underlagt pliktsystemet skulle kunne kjøpe seg fri fra pliktene, altså at bedriftene fikk ha betydelige torskekvoter uten plikter tilknyttet disse. Gunnar Klo-saken tillater også at fiskeindustrien får eie fartøy uten plikter knyttet til kvotene. Det er dermed naturlig å drøfte om aktivitetskravet bør avskaffes. Med andre ord at det tillates at andre enn aktive fiskere får eie fiskefartøy.

6.2.2 Avskaffelse av aktivitetskravet

Det rettslige spørsmålet blir om aktivitetskravet i deltakerloven § 6 bør avskaffes. Det tas ikke stilling til hvordan en ny bestemmelse kan utformes, men det legges til grunn at det kreves en klar tilknytning til norske kystsamfunn, slik at fiskeressursene er forbeholdt fiskere og fiskeindustribedrifter.

Den videre drøftelse tar utgangspunkt i hensynet til lønnsomhet, aktivitet langs kysten og hvem som skal få utnytte fiskeressursene for å vurdere om aktivitetskravet bør avskaffes.

6.2.2.1 Lønnsomhet

Det første som vurderes er hvilken betydning en avskaffelse av aktivitetskravet vil få for den totale lønnsomheten i norsk fiskeri. Aktivitetskravet formål er i hovedsak å ivareta hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten. At aktivitetskravet er en begrensning for lønnsomheten for en del fiskeindustribedrifter er ikke tvilsomt. Deler av aktivitetskravet er likevel begrunnet med lønnsomhet, kjennskap til fiskenæringen og norske fiskeforhold bidrar til økt effektivitet og lønnsomhet, se punkt 3.2.5.

I utredningen av sjømatindustriens rammevilkår skulle det vurderes tiltak som kunne øke sjømatindustriens lønnsomhet.⁹⁶ Utvalget uttalte følgende: *«Utvalget vurderer det derfor som hensiktsmessig at sjømatindustrien får mulighet til å ha majoritetseierskap og dermed beslutningsrett for fiskefartøy. For mange foredlingsbedrifter, både nåværende og fremtidige, er produksjonen av en slik karakter at de ikke er tjent med vertikal integrasjon, men vil velge*

---

⁹⁵ Deltakerloven § 6 første ledd

⁹⁶ NOU 2014:16 Sjømatindustrien *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår* Punkt 1.2.2

samarbeidsformer som i dag. For andre bedrifter kan koordineringsbehovet være så stort at de vil være tjent med også å eie fartøy.»⁹⁷

På bakgrunn av utvalgets uttalelse legges det til grunn at mange av fiskeindustribedriftene ikke er tjent med å ha egne kvoter, men at det for enkelte bedrifter vil kunne være lønnsomt.

Hensynet til lønnsomhet tilsier at aktivitetskravet avskaffes, men at en avskaffelse kun vil øke lønnsomheten for enkelte fiskeindustribedrifter.

6.2.2.2 Sysselsetning og bosetning langs kysten

Spørsmålet blir videre hvilken betydning en eventuell avvikling av aktivitetskravet vil få for hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten. Det er klart at dette er et av hovedhensynene bak aktivitetskravet. Dette tilsier at en avvikling av aktivitetskravet vil svekke dette hensynet.

Det må likevel vektlegges at også fiskeindustrien bidrar med å skape arbeidsplasser. En mer stabil råstofftilgang kan føre til færre permitteringer og bidra til fiskeindustrien blir en mer attraktiv arbeidsplass. Utvalget peker likevel på at: *«Den samlede effekten av å fjerne aktivitetskravet i deltakerloven er usikker. Erfaringer fra de siste tiårene viser at bare et fåtall flåteaktører har integrert nedstrøms mot foredlingsleddet...».*⁹⁸

Uttalelsen må forstås som at en opphevelse av aktivitetskravet bare vil føre til at et fåtall av fiskeindustribedriftene vil benytte seg av muligheten til å få egne fartøy og kvoter. På bakgrunn av dette er det lite som tilsier at en avskaffelse av aktivitetskravet vil styrke hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten.

Hensynet til sysselsetning og bosetning tilsier at aktivitetskravet opprettholdes.

6.2.2.3 Hvem skal få utnytte fiskeressursene?

Det siste momentet som vurderes er hvem som skal få utnytte fiskeressursene. Det siktes her til havressursloven § 2 som slår fast at fiskeressursene tilhører fellesskapet Norge. Dette er redegjort for i punkt 2.1.

---

⁹⁷ NOU 2014:16 Sjømatindustrien *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår* Punkt 15.2.1.2

⁹⁸ Ibid.

Ved en eventuell avvikling av aktivitetskravet vil utenlandske bedrifter potensielt få utnytte norske fiskeressurser. Ved vurderingen av industrikvoter i forbindelse med avviklingen av pliktsystemet uttalte Regjeringen: «*Nasjonalitetskravet i deltakerloven § 5 vil ikke uten videre komme til anvendelse ved tildeling av kvoter til industribedrifter som ikke eier fartøy. Dette har sammenheng med at deltakerloven bare får direkte anvendelse overfor fartøyeier, og ikke kan anvendes overfor for eksempel utenlandskeid fiskeindustri som søker om kvoter uten å eie fartøy. Det er videre slik at en eventuell begrensning på utenlandskeid fiskeindustri adgang til eventuelle auksjonskvoter, vanskelig vil kunne forankres i Norges unntak på fiskeriområdet fra EØS-avtalens regler om etableringsrett og fri bevegelighet av kapital. Dette skyldes at disse unntakene ikke uten videre gjelder for regler som er innført etter undertegnelsen av EØS-avtalen. Departementet vurderer det på denne bakgrunn som usikkert om staten har adgang til å utelukke utenlandskeid fiskeindustri fra auksjonskvoter, i hvert fall dersom den har anlegg lokalisert langs kysten i Norge.*»⁹⁹

En avvikling av aktivitetskravet kan dermed åpne for at utenlandske fiskeindustribedrifter får eie egne fartøy og kvoter. En drøftelse av om en regel som erstatter aktivitetskravet vil åpne for at utenlandske selskap kan få kjøpe fartøy og kvoter på bakgrunn av EØS-avtalen faller utenfor oppgavens tema. Det legges her til grunn at en slik regel «vanskelig» vil kunne være i overensstemmelse med EØS-avtalen og at det er «usikkert» om staten har adgang til å utelukke utenlandsk fiskeindustri fra et nytt kvotesystem som tillater at fiskeindustrien eier egne fartøy og kvoter.

Nasjonal utnyttelse av fiskeressursene er helt grunnleggende i norsk fiskerirett. Utnyttelse av fiskeressursene skal komme norske statsborgere eller innbyggere til gode står helt sentralt i fiskerilovgivningen. En risiko for at utenlandske fiskeindustrielskaper kan få egne fartøy og kvoter tilsier klart at aktivitetskravet bør opprettholdes.

6.2.2.4 Totalvurdering

Basert på gjennomgangen ovenfor skal det i det følgende vurderes om aktivitetskravet i deltakerloven bør opprettholdes.

Slik gjennomgangen viser så er det en liten andel av fiskeindustribedriftene som vil kunne tjene på å ha egne fartøy og kvoter. Videre er det usikkert hvilken betydning en avskaffelse av

---

⁹⁹ Meld. St. 20 *Pliktsystemet for torskestrålere* Punkt 7.2 (Egen understreking)

aktivitetskravet vil få for hensynet til bosetning og sysselsetning langs kysten. Det må også gis betydelig vekt at en avvikling av aktivitetskravet kan innebære at utenlandske fiskeindustrielskap får egne fartøy og kvoter.

Konklusjonen er at aktivitetskravet i deltakerloven § 6 bør opprettholdes.

De fiskeindustribedriftene som har behov og som kan tjene på å ha egne fartøy og kvoter kan få dette gjennom dispensasjonsadgangen. I neste punkt foretas en de lege ferenda vurdering av dispensasjonsadgangen.

6.3 Bør dispensasjonsadgangen endres?

Slik gjennomgangen ovenfor viser så bør ikke aktivitetskravet i deltakerloven avvikles. Spørsmålet blir videre om dispensasjonsadgangen bør opprettholdes eller om det bør foretas endringer i adgangen til å gi dispensasjon.

Hvorvidt dispensasjonsadgangen bør opprettholdes avhenger av om dagens system er hensiktsmessig for å ivareta hensynene i havressursloven. Gjennomgangen av pliktsystemet og dispensasjonen tildelt Gunnar Klo AS gjør det klart at adgangen til å få dispensasjon er forskjellig for kystfiskefartøy og havfiskefartøy.

Fiskeindustrien kan få dispensasjon til å eie kystfiskefartøy dersom de oppfyller vilkårene utledet av dispensasjonen tildelt Gunnar Klo AS. I neste punkt vurderes det om disse vilkårene er hensiktsmessig for å ivareta hensynene i havressursloven. Det første spørsmålet er om dispensasjonsadgangen til å overta kystfiskefartøy bør endres.

Det er ikke aktuelt at fiskeindustribedrifter får dispensasjon til å eie flere havfiskefartøy. Det andre spørsmålet blir derfor om pliktsystemet bør avvikles, dette gjøres i punkt 6.3.2.

6.3.1 Dispensasjonsadgangen for kystfiskefartøy

For å vurdere om det bør foretas endringen i fiskeindustriens adgang til å overta kystfiskefartøy tas det utgangspunkt i dagens rettstilstand. Gunnar Klo-saken og vilkårene for en fiskeindustribedrift er redegjort for i punkt 5. På bakgrunn av dette er det klart at det stilles tre vilkår for en fiskeindustribedrift for å få majoritetseierskap i et kystfiskefartøy. Disse er:

- Betydelig minoritetseierskap over tid i det aktuelle fartøyet
- Råstofftilførselen må ha vært svært viktig fiskeindustribedriften og ligge an til å fortsette å være det i fremtiden
- Fiskeindustribedriften må ha hatt aktivitet over lang tid

Ved vurderingen av dagens rettstilstand er det naturlig å vurdere to momenter. For det første, innebærer vilkårene satt av Departementet i Gunnar Klo-saken at hensynene i havressursloven blir bedre ivaretatt enn hovedregelen om en fiskereid flåte? For det andre, bør adgangen til å gi dispensasjon innskrenkes eller utvides? På bakgrunn av disse vurderingene vil det konkluderes med i punkt 6.3.1.3 om dispensasjonsadgangen for fiskeindustrien til å overta kystfiskefartøy bør endres.

6.3.1.1 Sikrer vilkårene i Gunnar Klo-saken at hensynene i havressursloven blir bedre ivaretatt enn hovedregelen om en fiskereid flåte?

Hovedregelen om en fiskereid flåte er et virkemiddel for å sikre bosetning og sysselsetning langs kysten. Når det gis dispensasjoner fra dette utgangspunktet bør det være klart at dispensasjonen enten sikrer bosetning og sysselsetning i, eller ivaretar andre relevante hensyn etter havressursloven i større grad enn utgangspunktet om en fiskereid flåte.

Vilkåret om at «råstofftilførselen må ha vært svært viktig for fiskeindustribedriften og ligge an til å fortsette å være det i fremtiden» må ses i sammenheng med bakgrunnen for dispensasjonssøknaden. Det siktes her til konkurransesituasjonen og at Gunnar Klo AS anså sin virksomhet som truet, se punkt 5.3. Med andre ord anså Gunnar Klo AS det som mulig at de måtte legge ned virksomheten dersom de ikke fikk dispensasjon. Departementet fremhevet i dispensasjonsvedtaket at: «*Sikker og jevn tilgang på råstoff er viktig for Gunnar Klo AS sin lønnsomhet og fortsatt eksistens som filetprodusent mv basert på hvitfisk på Myre og Stø.*»¹⁰⁰ Vilkåret må derfor ses på som et virkemiddel for å hindre at fiskeindustribedrifter som har flere ansatte og hatt aktivitet over lang tid ikke må legge ned sin virksomhet.

Videre sikrer vilkåret om at fiskeindustribedriften må ha hatt et betydelig minoritetseierskap i fartøyet over tid at det er en naturlig kobling mellom fiskeindustribedriften og fartøyet. Når minoritetseierskap kombineres med at råstofftilførselen må ha vært viktig for bedriften er det hovedsakelig kun lokale fartøy fiskeindustribedriften kan få dispensasjon for.

At dispensasjonsadgangen benyttes for å hindre at fiskeindustribedrifter som har hatt aktivitet over lang tid må legge ned sin virksomhet er derfor godt begrunnet og sikrer klart sysselsetning og bosetning langs kysten.

---

¹⁰⁰ Se vedlegg 2

Vilkårene Departementet har satt i dispensasjonen til Gunnar Klo AS virker derfor å være hensiktsmessige og ivaretar de ulike hensynene i havressursloven på en god måte. Om dispensasjonen ikke var gitt kunne det ført til nedleggelse av en bedrift som over lang tid har hatt aktivitet og bidratt til sysselsetning og bosetning langs kysten. På bakgrunn av dette vil den videre vurderingen av dispensasjonsadgangen ikke vurdere om dispensasjonsadgangen bør innskrenkes.

6.3.1.2 Bør dispensasjonsadgangen utvides?

I det følgende skal det vurderes om fiskeindustriens adgang til å få dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy bør utvides. Slik gjennomgangen viser legger de tre vilkårene i dispensasjonen opp til å sikre at selskapet ikke går konkurs. Den legger ikke til rette for at en fiskeindustribedrift kan økt lønnsomhet og flere ansatte gjennom at fiskeindustribedriften får eie egne kystfiskefartøy.

Det tas utgangspunkt i at bakgrunnen for at utgangspunktet er at kun aktive fiskere får eie fiskefartøy er godt begrunnet, se punkt 3.2.5. Etter min mening kreves det derfor gode grunner for å avvike fra dette.

Igjen henvises det til utredningen av sjømatindustriens rammevilkår hvor det ble uttalt at enkelte fiskeindustriselskap kan se seg tjent med å ha egne fartøy.¹⁰¹ Utredningen gjør ikke rede for hvor stort behovet er eller hvilke konsekvenser det vil få for et fiskeindustriselskap som får dispensasjon til å bli majoritetseier i et kystfiskefartøy. I den grad selskapet kan påvise at en dispensasjon som tillater de å eie kystfiskefartøy vil føre til færre permitteringer eller flere ansatte, så kan det stilles spørsmål ved om ikke dispensasjonsadgangen bør benyttes.

En utvidelse av dispensasjonsadgangen endrer ikke den totale mengden råstoff som leveres lokalt. Forskjellen er bare at fiskeindustribedriften må kjøpe råstoffet eller konkurrere med andre bedrifter om råstoffet. Det må også påpekes at de fleste fiskeindustribedrifter konkurrerer på like vilkår, de fleste eier ikke egne fartøy. Det er ingen grunn til å gi den ene dispensasjon til å eie kystfiskefartøy og den andre ikke. I dispensasjonen til Gunnar Klo AS

---

¹⁰¹ NOU 2014:16 Sjømatindustrien *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår* Punkt 15.2.1.2

var nettopp konkurransesituasjonen sentral. Bedriftene konkurrerte ikke på like vilkår og Gunnar Klo AS risikerte å måtte legge ned sin virksomhet.

En slik utvidelse av fiskeindustriens adgang til å få dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy gjøre et stort inngrep i hovedregelen om en fiskereid flåte.

På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor konkluderes det med at dispensasjonsadgangen for fiskeindustribedrifter til å overta kystfiskefartøy ikke bør utvides.

6.3.1.3 Konklusjon

På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor kan det konkluderes med at vilkårene i Gunnar Klo-saken er godt begrunnet og ivaretar sentrale hensyn etter havressursloven. Å benytte dispensasjonsadgangen for å sikre videre drift for fiskeindustribedrifter over lang tid bidrar til å sikre bosetning og sysselsetning langs kysten. Adgangen for fiskeindustrien for å eie kystfiskefartøy bør heller ikke utvides, se punkt 6.3.1.2.

Konklusjonen blir at fiskeindustriens adgang til å overta kystfiskefartøy ikke bør endres.

6.3.2 Dispensasjonsadgangen for havfiskefartøy - pliktsystemet

På bakgrunn av redegjørelsen av pliktsystemet kan det konkluderes med at det er stor enighet om at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon. Pliktsystemet bidrar i liten grad til økt bearbeidelse ved norske landanlegg. Det har vært uenighet om hvordan dette skal løses. Denne uenigheten kan deles i to grupper, de som mener pliktsystemet må reguleres ytterligere og de som mener at systemet må avvikles og la fiskeindustrien få større frihet. Spørsmålet blir videre om pliktsystemet bør avvikles eller endres.

6.3.3 Innstramminger av pliktsystemet

Ulike innstramminger som krav om levering av fersk fisk er lite hensiktsmessig. Da må trålerne fiske når fisken er kystnær. Departementet trekker frem i forslaget til avvikling av pliktsystemet at en innstramming vil innebære at: «... trålerne i mye større grad vil måtte fangste i hovedsesongene, noe som vil bidra til å ytterligere forsterke sesongsvingningene i fangstmønsteret.»¹⁰²

---

¹⁰² Meld. St. 20 Pliktsystemet for torsketralere Punkt 6.2

Innstramminger vil også føre til at systemet blir mindre fleksibelt og minsker valgmulighetene for landanleggene. En av hovedkonklusjonene ved utredningen av rammevilkårene for norsk sjømatindustri var at næringen må ha fleksible rammevilkår: *«Markedene og verdikjedene er svært dynamiske. Det skjer forandringer i f.eks. forbrukernes preferanser, reguleringer og handelsbarrierer, innovasjoner i produkter og prosesser, nye konkurrenter etablerer seg og betydelige biologiske variasjoner endrer tilgang på råstoff. Som følge av alt dette endrer priser og kostnader seg ofte og i betydelig grad. Dette fordrer stor fleksibilitet og omstillingsevne i bedrifter og verdikjeder.»*¹⁰³

Flere innstramminger av pliktsystemet vil på bakgrunn av dette være lite hensiktsmessig. Jeg går derfor over til å vurdere om pliktsystemet bør avvikles.

6.3.4 Avvikling av pliktsystemet

Ved vurderingen av om pliktsystemet bør avvikles tas det utgangspunkt i at det er stor enighet om at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon. Spørsmålet blir om pliktsystemet, til tross for dette, bør opprettholdes. Både ekspertgruppen og Regjeringen kom med forslag til avvikling av pliktsystemet, se punkt 4.6.

Mangelen på et godt alternativ er det klareste argumentet som tilsier at pliktsystemet bør opprettholdes. Ekspertgruppens forslag om å auksjonere bort industrikvoter er i utgangspunktet et godt forslag som vil bringe inn stabile inntekter til staten gjennom auksjon samtidig som industrien får den fleksibiliteten den trenger ved at det ikke er tilknyttet vilkår til kvotene. Slik det ble konkludert med i punkt 6.2.2.3 er det likevel usikkert om dette kan føre til at utenlandske selskaper får egne kvoter. Så lenge dette er en mulighet er innføring av industrikvoter uaktuelt.

Regjeringens forslag om at bedriftene som er underlagt pliktsystemet kan kjøpe seg fri fra pliktene fremstår heller ikke som et godt alternativ. For det første bidrar det ikke til økt aktivitet ved landanleggene. For det andre innebærer det at fiskeindustribedriftene samlet får ha ca. 17% av torsk kvotene uten at det er tilknyttet vilkår til disse. Det er vanskelig å se at en slik løsning er ivaretar hensynene i havressursloven, fiskeindustribedriftene underlagt pliktsystemet oppfyller ikke aktivitetskravet og om de skal få beholde ervervstillatelsene uten tilknyttede plikter vil det ikke bidra til at hensynene i havressursloven blir ivaretatt. I

---

¹⁰³ NOU 2014:16 Sjømatindustrien *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår* Punkt 2.1

høringsuttalelsene til forslaget om avvikling av pliktsystemet uttales det at: «*Dette kan sidestilles med at de som har brutt pliktene premieres ved å få frigitt kvoterettigheter kjøpt på billigsalg.*»¹⁰⁴ At forslaget til avvikling senere ble trukket tilbake er derfor ingen overraskelse ettersom en slik løsning ville hatt liten legitimitet blant kystbefolkningen.

En kommer her over to klart motstridende hensyn. Fiskeindustrien er avhengige av fleksible rammevilkår, men et system hvor fiskeindustrien får dispensasjoner til å eie havfiskefartøy uten at det er knyttet vilkår til dispensasjonene har liten legitimitet og det vil ikke være noen garanti for at dispensasjonene fører til økt sysselsetning langs kysten.

Et forslag som kan erstatte pliktsystemet og som ivaretar hensynene i havressursloven på en bedre måte foreligger ikke. Etter min mening tilsier dette at pliktsystemet ikke bør avvikles, til tross for sine mangler. Pliktsystemet bidrar til å minske sesongtoppene og i noen grad med råstoff som kan bearbeides. Et slikt system er etter min mening bedre enn både Regjeringens og ekspertgruppens forslag.

Konklusjonen er at pliktsystemet ikke bør avvikles.

6.4 Oppsummering

På bakgrunn av de lege ferenda vurderingen ovenfor kan det konkluderes med at det ikke bør gjøres endringer i deltakerloven § 6. Aktivitetskravet er sentralt for å sikre sysselsetning og bosetning langs kysten ved å sikre en fiskereid flåte. Det foreligger ingen gode grunner for å avvikle aktivitetskravet.

Videre ble dispensasjonsadgangen vurdert. Adgangen til å gi fiskeindustribedrifter eierskap over kystfiskefartøy er godt begrunnet. Vilkårene som ble oppstilt i dispensasjonen til Gunnar Klo AS er hensiktsmessige og ivaretar hovedsakelig hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten.

Fiskeindustriens eierskap over havfiskefartøy i pliktsystemet er også vurdert. Det er stor enighet om at pliktsystemet ikke fungerer etter sin intensjon. Både Regjeringens og ekspertgruppens forslag ved en avvikling av pliktsystemet er vurdert. Konklusjonen er at pliktsystemet ikke bør avvikles.

---

¹⁰⁴ Meld. St. 20 *Pliktsystemet for torsketrålere* Punkt 4.4.1

Punkt 6.2.2.3 viser også at dersom det kommer endringer som i større grad tillater fiskeindustrien å eie fartøy, gjennom for eksempel å fjerne aktivitetskravet, så kan utenlandske selskaper gjennom EØS-avtalen få egne fartøy og kvoter. Dette tilsier klart at det ikke bør gjøres store endringer av dagens fiskerisystem uten at konsekvensene blir godt utredet på forhånd.

7 Avsluttende bemerkninger

Oppgavens tema var å redegjøre for dispensasjonsadgangen i deltakerloven § 6. Vilåårene for å gi dispensasjon er redegjort for i punkt 3.2. Dispensasjonsadgangen kan hovedsakelig benyttes til å gi fiskeindustribedrifter dispensasjon til å eie havfiskefartøy eller kystfiskefartøy.

Fiskeindustribedrifter kan få dispensasjon til å eie kystfiskefartøy dersom de oppfyller følgende vilkår:¹⁰⁵

- Fiskeindustribedriften må ha hatt aktivitet over lang tid
- Lengre tids aksjeminoritet i fartøyet som skal overtas
- Råstofftilførselen fra fartøyet må ha vært viktig for bedriften.

Det stilles derfor strenge krav for at fiskeindustrien skal få dispensasjon til å overta et kystfiskefartøy. Vilåårene er ment å hindre at en fiskeindustribedrift som har utvist aktivitet over lang tid må legge ned.

Fiskeindustrien har fått dispensasjoner til å overta havfiskefartøy med betydelig torsk kvoter. Disse bedriftene er underlagt pliktsystemet som består av tilbudsplikten, bearbeidelsesplikten og aktivitetsplikten. Det blir ikke gitt flere dispensasjoner til fiskeindustrien for å eie havfiskefartøy. Pliktsystemets fremtid må anses som usikkert ettersom det ble foreslått avvirket. Regjeringens forslag om at fiskeindustribedriftene kunne kjøpe seg fri fra tilbudsplikten og bearbeidelsesplikten vil etter min mening være en klar svekkelse av hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten. Det kan ikke ses på som et signal om at fiskeindustribedrifter skal få et større ansvar for å sikre aktivitet langs kysten.

Fiskeindustribedrifter har dermed en snever adgang til å eie egne fartøy. De lege ferenda vurderingen i punkt 6 viser at det ikke bør gjøres endringer i fiskeindustriens adgang til å eie

---

¹⁰⁵ Se punkt 5.5

fartøy. En avskaffelse av aktivitetskravet eller innføring av industrikvoter kan innebære at utenlandske fartøy får utnytte norske fiskeressurser, dette vil undergrave både hensynet til sysselsetning og bosetning langs kysten og prinsippet om nasjonal utnyttelse av ressursene.

Det er med andre ord fiskerne som er og fortsatt bør være garantister for aktivitet langs kysten.

8 Kildeliste

8.1 Lover

Lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) LOV-1999-03-26-15

Lov om forvaltning av villevande marine ressursar (havressurslova) LOV-2008-06-06-37

Lov om sjøfarten (sjøloven) LOV-1994-06-24-39

8.2 Forskrift

Forskrift om spesielle tillatelse til å drive enkelte former for fiske og fangst (konesjonsforskriften) FOR-2006-10-13-1157

Sist endret: FOR-2017-12-15-2032

Forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse, og sei nord for 62° N i 2018

FOR-2017-12-21-2380

Sist endret: FOR-2018-04-23-617

Forskrift om ervervstillatelse, registrering og merking av fiskefartøy mv.

(Ervervstillatelsesforskriften) FOR-2012-12-07-1144

Sist endret: FOR-2018-04-13-563

Forskrift om leveringsplikt for fartøy med torsketrållatelse

FOR-2003-09-12-1131

Sist endret: FOR-2017-09-01-1325

Forskrift om spesielle kvoteordninger for kystfiskeflåten

FOR-2003-11-07-1309

Sist endret: FOR-2017-06-21-828

8.3 Forarbeider

Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) Om lov om forvaltning av villevande marine ressursar (havressurslova)

Ot.prp.nr.67 (1997-1998) Om lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)

NOU-2014-16 Sjømatindustrien – *Utredning av sjømatindustriens rammevilkår*

Meld. St. 20 (2016-2017) *Pliktsystemet for torskeførere*

Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Nærings og Fiskeridepartementet, *Vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetskravet*

Innst.442 S (2016-2017) Innstilling fra næringskomiteen om Tilbaketrekning av Meld.St.20 (2016-2017)

8.4 Konvensjon

United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) 1982

8.5 Litteratur

8.5.1 Bøker

Torstein Eckhoff og Eivind Smith *Forvaltningsrett* (10. utgave) Oslo 2014

8.5.2 Artikler

Arntzen, Svein Kristian *Å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna* (2018)

Vedlegg 1

SØKNAD OM ERVERVSTILLTELSE

Gunnar Klo AS vil med dette søke om ervervstillatelse for fiskefartøyet «Morgenstjerne», N 0027Ø.

Gunnar Klo AS er et familieselskap som ble etablert i 1922 og holder til på Myre og Stø i Øksnes kommune. Selskapet drives nå av tredje og fjerde generasjon fra familien Klo. Familien driver med hvitfisk på Myre og Stø og har filetproduksjon av hvitfisk, tørrfisk og saltfiskproduksjon i tillegg til å selge fisk fersk. Familien driver også med produksjon av laks (fire konsesjoner) samt eget lakseslakteri. Denne aktiviteten skjer gjennom heleid datterselskap; Øyfisk AS.

Selskapet er involvert i flere tilknyttede selskaper i forbindelse med sin aktivitet innenfor sjømat, herunder flere kystbåtrederi.

Selskapsstruktur og eierskap

Eierposter i andre selskaper: Gunnar Klo AS

Eierposter andre norske selskaper:

Firmanavn:	Andel Aksjer: (%)
Myre Flåtebase AS	33.33%
Øyfisk AS	100.00%
Stø Bobilcamp AS	17.88%
Gunnar Klo & Co Eiendom AS	25.00%
Gisløvfisk AS	48.66%
Fiskeriparken AS	5.92%
Øytrans AS	48.99%
Binor Products AS	7.69%
Levende Mellomlagring Vesterålen AS	49.00%
Fugløvskjær AS	49.00%
Ekenborg AS	24.81%
Myre Saltfish Group AS	33.33%
Myre Sjøanlegg AS	50.00%

Eierposter i andre selskaper: Øyfisk AS (heleid datterselskap i Gunnar Klo AS)

Eierposter andre norske selskaper:

Firmanavn:	Andel Aksjer: (%)
Lødingen Fisk AS	19.38%
Fiskeriparken AS	2.57%
Salmon Group AS	2.27%
Vesterålen Seaweed AS	20.00%
Blue-salmon AS	70.00%

Eierskap i Gunnar Klo AS

Gunnar Henry Jarl Klo 75.77%

Inger Karoline Klo 6.05%

Astrid Klo 6.05%

Maiken Johnsen 6.05%

Kristian Fredrik Jarl Klo 6.05%

Andre 0.03%

I tillegg er det et eiendomsselskap, Gunnar Klo Eiendom AS som leier ut anleggene til Gunnar Klo AS.

Innenfor hvitfisk driver selskapet med filetoproduksjon, fersk fisk, saltfisk og tørrfisk. Selskapet kjøpte i 2016 ca 7500 tonn hvitfisk hvorav 4500 tonn torsk. Omsetning for Gunnar Klo AS i 2016 var på 179 MNOK og lønnskostnader utgjorde ca 36 MNOK.

Hvorfor gi dispensasjon?

Det har gjennom flere utredninger og meldinger satt fokus på deltakerloven:

Utredning av sjømatindustriens rammevilkår (NOU 2014: 16). Flertallet i utvalget foreslår at «deltakerlovens § 6 justeres slik at det åpnes for at sjømatindustribedrifter kan inneha tillatelse til fartøy og kvoter»

Sjømatindustrimeldingen, stortingsmelding nr. 10 (2015-2016) En konkurransekravtlig sjømatindustri.

«Deltakerloven § 6 åpner for at det kan gjøres unntak fra aktivitetskravet, og flere av høringsinstansene viser til disse bestemmelsene. Unntak kan gjøres ved enkeltvedtak i særlige tilfeller, når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det. Unntak kan også gjøres i forskrift. Terskelen er således relativt høy for å gjøre unntak fra aktivitetskravet, men dersom lovens vilkår er oppfylt i enkeltsaker vil søknader kunne vurderes av departementet.

I forarbeidende til dagens deltakerlov (Ot.prp. nr. 67 (1997-1998)) står det følgende:

«Hensynet til sysselsetting og bosetning langs kysten, herunder behovet for råstofftilførsel til mottaks- eller foredlingsanlegg på land i Norge, er hensyn av betydning for spørsmålet om dispensasjon fra aktivitetskravet. Dagens ferskfisktrålerflåte bygger i stor utstrekning sin virksomhet på dispensasjoner som er gitt ut fra slike hensyn. I praksis vil slike tilfeller stadig være hovedvirkeområde for dispensasjonshjemmelen i lovutkastets § 6 tredje ledd første punktum. Samtidig som departementet har til hensikt å videreføre dagens praksis, vil man også søke å finne nye former for samspill mellom fiskeflåte og foredlingsindustri. Fiskeindustriens eierskap vil kunne bidra til å styrke flåteleddets økonomi og i neste omgang å skape livskraftige havfiskemiljøer. Dispensasjon for å eie fartøy i andre deler av havfiskeflåten, må kun gis når det ikke finnes aktive fiskere innenfor samme distrikt som kan overta fartøyet, og fartøyet derved står i fare for å bli solgt ut av distriktet.»

I forarbeidende tar regjeringen tilsynelatende utgangspunkt i at dispensasjon fra aktivitetskravet primært er knyttet til ferskfisktrålerne og havfiskeflåten. I de snart 20 årene som er gått siden disse formuleringene ble skrevet har det imidlertid skjedd store endringer i fiskeflåten og fiskeindustrien, og vi må legge til grunn at den samme begrunnelsen i dag gjør seg gjeldende for kystfiskeflåten. I dag er kystfiskeflåten den viktigste leverandøren av fersk fisk til fiskeindustrien.

Utviklingen siden innføring av deltakerloven

1. Det er gjennomført en omfattende strukturering av fiskeflåten hvor fiskekvotene er samlet på langt færre fartøy, og eierskapet til fartøyene er konsentrert på stadig færre hender. Dette gjelder særlig større kystfartøy.

2. Det er blitt stadig flere administrerende reder – det vil si fiskere som står på blad B og kan eie fartøy, men ikke er om bord i båten som aktiv fisker.
3. Det tradisjonelle skillet mellom fisker og kjøper er i ferd med å viskes bort.
  - Fabrikkrålere – fangst, kjøper, produksjon og eksport.
  - Fartøyeiere som kjøper seg inn i fiskeindustri. I dag er det over 19 fiskeindustribedrifter som kontrolleres av «aktive fiskere». Dette er særlig fremtredende i Øksnes kommune hvor tre av fire bedrifter som kjøper hvitfisk er kontrollert av fiskere.
  - Fiskeindustribedrifter som allerede har dispensasjon fra aktivitetskravet.

Eierskap til flåten

Sparebanken Nord-Norge har i sitt Konjunkturbarometer i Nord publisert 15.02.2017 tatt opp eierskapet i fiskeflåten:

«Eierskapet i næringen blir stadig mer konsentrert, og rettighetene samles på stadig færre hender. Kvoterettighetene overføres også i økende grad fra små til større fartøy. Dette kommer tydelig fram i Fiskeridirektoratets statistikk for hele landet, som viser at andelen kystfartøy over 28 meter i fisket etter Norsk vårgytende sild (NVG-sild) økte fra 1,1 til 22,7 prosent fra 2007 til 2014, og fra 0,1 til 3,4 prosent i torskefisket. Samtidig ser vi en tydelig polarisering, der den mellomstore flåten med kystfartøy mellom 15 og 28 meter er blitt nesten halvert innenfor torskefiskeriene og redusert med en tredjedel i sildefisket. Tradisjonelt har denne flåten hatt stor betydning for sysselsettingen i landsdelen».

Type tillatelse	Største lengde - gruppe	2007	2010	2012	2014
NVG-kystgruppen	Under 15 meter	228	191	153	145
	15 - 27,9 meter	240	136	105	83
	28 meter og over	5	44	70	67
	Totalt	473	371	328	295
	Andel 28 meter og over	1,10 %	11,90 %	21,30 %	22,70 %
Konvensjonelle kyst	Under 15 meter	1902	1640	1606	1568
	15 - 27,9 meter	410	289	253	226
	28 meter og over	3	33	53	64
	Totalt	2315	1962	1912	1858
	Andel 28 meter og over	0,10 %	1,70 %	2,80 %	3,40 %

«For fartøy over 11 meter er antallet rettighetshavere (fartøyeiere) med eget organisasjonsnummer i Fartøyregisteret for Nordland, Troms og Finnmark redusert med nesten en femtedel siden 2004. Reduksjonen var størst frem til 2010. Det kan være en indikator på konsentrasjon av eierskap, og samtidig er antall fartøy gått betydelig ned. Ser man på hvor mange tillatelser som er knyttet til hver

enkelt eier, trer den økte konsentrasjonen tydelig fram. Da ser man at det største antallet fisketillatelser samlet på én eier (org.nr) steg fra 14 i 2004 til 40 i 2017.

Trenden har med andre ord gått både i retning av større fartøy og større aktører på eiersiden. Frem til 2014 økte andelen av kvotefaktorene i Nord-Norge som er knyttet til strukturkvoter fra 2 til 30 prosent i kystfisket etter torsk og fra rundt 9 til 49 prosent for NVG-sild. Det vil si at halvparten av rettighetene i kystsildfisket og 30 prosent av rettighetene i torskefisket har vært omsatt én eller flere ganger.

30 prosent av de nordnorske kvotene i kystfisket etter torsk og nær 50 prosent av kystkvotene i fisket etter sild har byttet eier én eller flere ganger siden de ble omsettelige i 2004. Frem til 2014 var det omsatt fiskerettigheter for anslagsvis 2,7 milliarder kroner i den norske konvensjonelle kystflåten. En betydelig del av kapitalen i fiskerinæringen er dermed bundet opp i rettigheter.

Ved strukturering oppstår behov for mer effektive fartøy, og mange har ønske om bedre fangsthåndtering og bedre fasiliteter for mannskapet. Den økte kapitalintensiteten i næringen oppstår altså både på grunn av investeringer i rettigheter og i nye fartøy. Med fortsatt strukturering i flere fartøygrupper, og fortsatt behov for fornying og videreutvikling av flåten, vil kapitalintensiteten i fiskeriene fortsette å vokse.»

Det foregår i dag en betydelig handel med kvoter i landsdelen der fangstrettigheter bytter eiere mellom aktører i næringen. Det er liten erfaring med at inntekter fra kvotesalg reinvesteres i andre næringer, uten at dette er nærmere kartlagt. I de tilfeller der selger avslutter sin virksomhet og ikke reinvesterer i nye rettigheter og driftsmidler åpner dette for at kapitalen føres ut av næringen.

Når aktører som selger sine rettigheter og lisenser går ut av fiske og oppdrett tar de også kapitalen ut av næringen. Dette kommer som en følge av at de ofte er eldre og på vei ut av yrkeslivet. Dersom denne kapitalen ikke reinvesteres i landsdelen, står vi i fare for at verdiskapingen i nord svekkes over tid. Med en mer kapitalintensiv næring og med en mer mobil kapital, kan dette bli en utfordring for landsdelen.»

Hvorfor gi ervervstillatelse til Gunnar Klo AS:

«Morgenstjerne» er en ren hvitfiskbåt på nesten 15 meter som er eid av Fugløyskjær AS. Selskapet er eid av Harry R. Rørbakk med 51 prosent (på blad B) og Gunnar Klo AS. Fartøyet har sin hjemmehavn på Stø og betyr svært mye for aktiviteten på dette anlegget – som igjen har stor betydning for hele Stø. Majoritets-eier Rørbakk vil nå av helsemessige årsaker trekke seg ut av fiskeriene og ønsker å selge sin part. Gunnar Klo AS har vært med å bygge opp rederiet og vært med i styret. Dersom fartøyet selges til en ekstern aktør er det ingen garanti for at fartøyet vil levere på Stø fremover. Dette vil være svært skadelig for Stø-samfunnet.

Gunnar Klo AS finner dagens situasjon mht. forutsigbar tilgang på råstoff ikke til å leve med utfra følgende forhold:

1. Økt strukturering har medført at man, til tross for flere tiltak og incentiver, ikke har fått ned sesongtoppene. Det har blitt et større torskefokus i kystflåten og mindre aktivitet på høsten. Fiskeindustrien kan ikke pålegge noen å fiske hvitfisk på høsten.
2. Større flåte medfører økt mobilitet samt gjør dette til interessante investeringsobjekter som raskt kan skifte hender.

3. Det er stor omsetning av kvoter som medfører at tilgang på råstoff kan endre seg på svært kort tid. Sparebanken Nord-Norge sitt Konjunkturbarometer viser dette.
4. Det blir stadig flere fiskeindustribedrifter som eies av aktive fiskere med eget råstoffgrunnlag. Dette gir ikke like konkurransevilkår. Gunnar Klo AS sine konkurrenter i Øksnes kommune er alle kontrollert av aktører på blad B.

Den største hvitfiskeleverandøren til Stø gjennom de siste årene solgte i år fartøy med særdeles store kvoterettigheter til en fiskereid industribedrift i Myre havn. Salget har medført en vesentlig reduksjon i aktiviteten ved vårt anlegg i Stø havn.

Gunnar Klo AS har drevet sin aktivitet langs kysten i snart 100 år og ønsker å videreføre og videreutvikle denne aktiviteten. Vi ser dessverre at vi ikke kan konkurrere på like vilkår med andre fiskeindustribedrifter lokalt, og dette setter vår virksomhet i fare. Deltakerloven åpner for at departementet kan gi dispensasjon fra aktivitetskravet når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det. Vi mener at begge disse vilkårene er oppfylt i dette tilfellet. Det er kritisk for både Stø-samfunnet og for Gunnar Klo AS sin hvitfisksatsing at selskapet skal kunne sikre seg råstoff gjennom eierskap til fartøyet «Morgenstjerne». Selv om det er departementet som må behandle en søknad om dispensasjon oversender vi søknad om ervervstillatelse til Fiskeridirektoratet, da vi antar at saken i alle tilfeller vil bli forelagt Fiskeridirektoratet for vurdering.

Vi ser frem til en positiv behandling av søknaden.

Med vennlig hilsen

Gunnar Jarl Klo

Vedlegg 2

Gunnar Klo AS
Havnegata 3
8430 Myre

Deres ref	Vår ref	Dato
	17/1989-3	06.10.17

Gunnar Klo AS - søknad om endring i eiersammensetning i Fugløyskjær AS som eier fartøyet "Morgenstjerne" N-27-Ø - dispensasjon fra aktivitetskravet

Vi viser til Deres søknad av 17. mars 2017 sendt Fiskeridirektoratet om endring i eiersammensetningen i Fugløyskjær AS som eier fartøyet "Morgenstjerne" N-27-Ø.

Søknaden gjelder tillatelse for Gunnar Klo AS til å erverve 51 % av aksjene i selskapet Fugløyskjær AS som eier kystfiskefartøyet "Morgenstjerne" N-27-Ø. Gunnar Klo AS tilfredsstiller ikke kravet til aktivitet som fisker, og en eventuell ervervstillatelse krever at Nærings- og fiskeridepartementet gir dispensasjon fra aktivitetskravet etter deltagerlovens § 6 tredje ledd.

Fiskeridirektoratet har derfor forberedt søknaden, og sendt den til Nærings- og fiskeridepartementet for videre behandling, jf Fiskeridirektoratets brev av 29. mars 2017.

Rettsanvendelse

Endring av eiersammensetningen i selskap som eier merkeregistrert fiskefartøy, skal godkjennes på forhånd av myndighetene, jf deltakerloven § 9.

Retten til å eie fiskefartøy og hvem som har adgang til å drive ervervsmessig fiske og fangst med norske fiskefartøy er regulert i deltakerloven § 6.

Postadresse
Postboks 8118 Dep
0032 Oslo
postmottak@nfd.dep.no

Besøksadresse
Grubbegata 1
www.nfd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
912 660 680

Fiskeri- og
havbruksavdelingen

Saksbehandler
Bergljot Strømme
Svendsen

For selskap kan ervervstillatelse bare gis dersom mer enn 50 % av eierne oppfyller kravet om å ha drevet ervervsmessig fiske og fangst "*i minst tre av de fem siste årene og fortsatt er knyttet til fiske- og fangstyrket*" og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten, jf § 6 første og annet ledd.

Etter § 6 tredje ledd er det adgang til å dispensere fra aktivitetskravet i særlige tilfeller, når «*næringsmessige eller regionale hensyn tilsier det*». Det følger av forarbeidene til deltakerloven, Ot.prp. nr. 67 1997-1998 at hensynet til sysselsetting og bosetting langs kysten, herunder behovet for råstoff til mottaks- eller foredlingsanlegg på land i Norge er hensyn som har hatt betydning for spørsmålet om dispensasjon fra aktivitetskravet. Unntak i medhold av denne bestemmelsen er først og fremst gjort for fiskeindustri i Nord-Norge og da for fartøy med torskestråltillatelse.

Terskelen har vært høy for å gjøre unntak fra aktivitetskravet, men dersom lovens formål fremmes og lovens vilkår er oppfylt i enkeltsaker vil søknader kunne vurderes.

Søknaden

Selskapet Gunnar Klo AS, har følgende eiersammensetning:

Gunnar Henry Jarl Klo	75,77 %
Inger Karoline Klo	6,05 %
Astrid Klo	6,05 %
Maiken Johansen	6,05 %
Kristian Fredrik Jarl Klo	6,05 %
Andre	0,03 %

Gunnar Klo AS er et familieselskap, etablert i 1922 og holder til på Myre og Stø i Øksnes kommune. Selskapet driver filetproduksjon av hvitfisk, tørrfisk og saltfiskproduksjon i tillegg til å selge fersk fisk. Selskapet kjøpte i 2016 ca 7500 tonn hvitfisk hvorav 4500 tonn torsk.

"Morgenstjerne", N-27-Ø, LK3552 er en hvitfiskbåt på 14,96 m hvor aktiv fisker eier 51,00 % og Gunnar Klo AS 49,00 %. Fartøyet har hjemmehavn på Stø og Fiskeridirektoratet opplyser at når "Morgenstjerne" leverer fangst i Nordland, leverer det all fangst til Gunnar Klo AS, avd. Stø. Fartøyet betyr svært mye for aktiviteten på anlegget der, og har stor betydning for Stø. Gunnar Klo AS har vært med på bygge opp rederiet og har vært medeier i fartøyet i mange år.

Grunnlaget for søknaden er at et salg av fartøyet til ekstern aktør kan føre til at fartøyet ikke vil levere på Stø i fremtiden. Det innebærer en stor risiko for Gunnar Klo AS som viser til at uforutsigbar råstofftilgang er svært utfordrende for bedriftens videre eksistens. Bedriften må ha råstoff hele året. Til tross for flere tiltak og incentiver, har man ikke fått ned sesongtoppene. Dertil har større fokus på å fiske torsk ført til mindre aktivitet om høsten.

Departementets vurdering

Departementet vurderer det slik at vilkårene for unntak fra aktivitetskravet er oppfylt i denne saken, jf. deltakerloven § 6 tredje ledd. Det dreier seg etter vår mening om et særlig tilfelle der næringsmessige og regionale hensyn tilsier unntak fra aktivitetskravet.

Departementet har i denne vurderingen lagt avgjørende vekt på at den nye majoritetseieren Gunnar Klo AS er en fiskeindustribedrift med aktivitet over lang tid. Vi har lagt stor vekt på at søker over tid indirekte har hatt et betydelig minoritetseierskap i det aktuelle fartøyet, og at råstofftilførselen fra fartøyet har vært svært viktig for selskapets landbaserte fiskerivirksomhet. Det ligger an til at fartøyets leveranser også vil være viktig for bedriften i tiden framover.

Myre er et livskraftig fiskerisamfunn som omfatter mange fartøy og fiskeforedlingsbedrifter. Flere fiskeindustribedrifter eies av aktive fiskere med eget råstoffgrunnlag. Råstofftilførsel er en vesentlig faktor og i denne konkurransen kan de fiskereide bedriftene stille sterkere enn Gunnar Klo AS. I konkurranse om råstoffet er det ikke gitt at tilbud om høyere pris vil gi tilgang til råstoff.

"Morgenstjerne" har hatt sin hjemmehavn i Stø og har hatt stor betydning for aktiviteten på Stø. Selges fartøyet til eksterne aktører er det fare for at fartøyet vil lande råstoffet andre steder. Det vil kunne ramme bedriften hardt, ikke minst når tilgang på fangst fra andre båter også er vanskelig.

Fugløyskjær AS er eiet av aktiv fisker som av helsemessige årsaker vil selge sin andel. Departementet legger vekt på at Gunnar Klo AS har vært med på å bygge opp Fugløyskjær AS, deltatt i styret og administrasjonsarbeid, og bedriften har vært medeier i 10-12 år. Fartøyet har vært lagt ut på det åpne markedet, og budet fra Gunnar Klo AS er akseptert, og aktiv fisker ønsker fortrinnsvis å selge til Gunnar Klo AS.

Ervervstillatelse for "Morgenstjerne" N-27-Ø vil gi Gunnar Klo AS bedre kontroll over egen råstofftilførsel. Sikker og jevn tilgang på råstoff er viktig for Gunnar Klo AS sin lønnsomhet og fortsatt eksistens som filetprodusent mv basert på hvitfisk på Myre og Stø. Departementet legger også vekt på at eierskapet til "Morgenstjerne" vil gi bedre mulighet til å få landet annet råstoff enn torsk og å få landet råstoff utenom hovedsesongen.

Vedtak

Nærings- og fiskeridepartementet gir unntak fra aktivitetskravet til fordel for Gunnar Klo AS i medhold av deltakerloven § 6 tredje ledd, for at selskapet indirekte kan overta majoritetseierskapet i kystfiskefartøyet "Morgenstjerne" N-27-Ø, LK 3552.

Nærings- og fiskeridepartementet godkjenner dernest endringen i eiersammensetningen i Fugløyskjær AS slik at Gunnar Klo AS kan overta majoritetseiers (51 %) aksjer i selskapet, jf. deltakerloven § 9.

Søker bes ta kontakt med Fiskeridirektoratet for gjennomføring av dette vedtaket, herunder gjennomføring av nødvendige endringer i registreringen i merkeregisteret.

Med hilsen

Vidar Landmark
ekspedisjonssjef

Christian Wormstrand
fung. avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi til:
Fiskeridirektoratet